

H.z. Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed

Vadedilen Mesih ve Mehdi Hazretleri'nin 2. Halifesi

İlahi İrfan

Çeviren

Syed Ateeq Ahmad

Ağustos, 2014

İlahi İrfan

(İrfan-ı İlahi)

By:

Hadhrat Mirza Bashiruddin Mahmud Ahmad

Khalifatul Masih II

Head of the Ahmediyya Muslim Community,

(1914-1965)

Turkish Translation

Published by:

©Islam International Publications Limited

“Islamabad”

Sheepchatch Lane Tilford, Surrey GU 10 2 AQ

United Kingdom

Translated from Urdu into Turkish by:

Syed Ateeq Ahmad

All Rights Reserved

ISBN: 9781848802919

ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LIMITED

Yazar:

Hz. Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed Hazretleri

(Vadedilen Mesih ve Mehdi Hazretleri'nin İkinci Halifesi)

İlahi İrfan

(İrfan-ı İlahi)

Yıllık Toplantı (Calsa Salana) konuşması

16 Mart 1919

İçindekiler

İrfan-ı İlahi nasıl elde edilir?	16
Müjde veren bir rüya.....	21
Dikkatle dinleme tembihi	22
Dua, çaba olmadan kabul olmaz	22
Amel olmadan dua ne zaman kabul olabilir	23
Doğru çabayla ilgili bir hatırlatma.....	25
İslamiyet'e yöneltilen bir itiraz ve cevabı.....	25
Başarı elde etmenin iki prensibi.....	26
İrfan-ı İlahi konusu kalple alakalıdır, sözlerle değil	27
Allah'ı bulmanın yolu.....	28
Allah ile müşterek özellikler elde etmek gerek	29
İlk adım: Sıfatların ilmî.....	31
İnsanın günah işlemesi üç çeşittir	34
Günahlardan kurtulmanın yolu	40
İrfan-ı İlahi elde etmenin ilk şartı; tövbe etmek.....	40
Tövbenin yedi şartı.....	41
Düşüncelerin önemi.....	46
İnce bir hikâye.....	49
Nefsin tezkiyesi için ikinci yöntem.....	50
Üçüncü yöntem	51
Dördüncü yöntem	54
Beşinci yöntem	55
Altıncı yöntem.....	57
Tüm amellerle ilgili genel muhasebe.....	62
Tüm amellerin muhasebesiyle ilgili bir taktik	63
Yedinci yöntem.....	66
Sekizinci yöntem	67
Dokuzuncu yöntem.....	68
Onuncu yöntem	69
Kibir ve umutsuz olmamak arasındaki fark.....	73
Onbirinci yöntem.....	74
İrfan-ı İlahi'nin dereceleri.....	76

İçerikle ilgili önemli bir açıklama

Tevbe Sûresi dışında her sûrenin başında bulunan "Bismillahirrahmanirrahim" tam bir ayettir.

Müslüman Ahmediye Cemaati'nin yayınladığı Kur'an-ı Kerim meallerinde ve ayetlerin alıntı yapıldığı kitaplarda "Besmele" birinci ayet sayılmış ve referanslar buna göre verilmiştir.

Kitabın gerekli görülen yerlerinde, okuyucuların konuyu daha iyi anlamaları için mütercim tarafından dipnotlar eklenmiştir.

Bismillahirrahmanirahim

Nahmeduhu va Nusalli Ala Rasûlihil Kerîm

İlahi İrfan

(İrfan-ı İlahi)

Son birkaç calsadan¹ beri alışkanlığım, calsanın ilk gününde cemaatin genel ıslahına ve terbiyesine yönelik konuşmak ve ikinci gününde ilmî bir konuyu anlatmak doğrultusunda olmuştur. Elbette ki ilmî konular cemaatin amellerini ıslah edecek şekilde seçilir. Ama bu sene Allah'ın iradesi de bu yöndeysen, bazı sebeplerden dolayı ilmî konuyu ikinci güne bırakmaktansa, ilk güne almaya karar verdim. Aynı şekilde normalde ilk gün anlatılan konular ikinci günde anlatılacaktır. Ama konuya girmeden önce şunu anlatmakta fayda görüyorum ki hem yaşadığım uzun süreli hastalı-

¹ Müslüman Ahmediye Cemaatinin ruhani olarak gelişme ve bir araya gelmek için yaptığı yıllık toplantılar.

ğım ve hem son günlerde Lahor'a gidip aşırı çalışmak ve konuşmak zorunda kaldığım için sağlığım son derece zayıf düşmüştür. Bunların etkileri hala devam etmektedirler. Bugün de daha önceki calsalar gibi beş altı saat durmadan konuşma yapabileceğimi zannetmiyorum. İki üç saat bile konuşabilmem zor görünüyor. Ayrıca sesimi de herkese ulaştırabileceğimden emin değilim. Allah'ın izin verdiği kadar yüksek sesle konuşmaya çalışacağım ama birisi duyamazsa da bunu Allah'ın hikmetine versin. O kime isterse işittirir, kimi isterse mahrum bırakır. Kimse O'nun iradesine karşı çıkamaz. Bu sebepten herkes kendi iradesini O'nun iradesine tabi tutmalıdır. Ben bugün için seçmiş olduğum konuyu sizlere aktarmak için elimden geleni yapacağım. Sonuçlandırmak ise Allah'ın elindedir.

Geçen toplantılarımızda "*zıkr-i İlahi*" ve "*hakikatü'l rüya*"² konularında bildiklerimi sizlerle paylaşmıştım. Ama bugün herkes için bilinmesi şart olan bir konu hakkında konuşmak istiyorum. O kadar önemli bir konu ki bunu bilmeden kimse necat ve kurtuluşu bekleyemez. Diğer konular cüzlerle alakalıydılar. Bu ise asıl konudur. Bu yüzden bu kadar önemli bir işe kalkıştığım sırada sağlığımın yerinde olmaması beni üzüyor. Şu anda bile insanlarla tek tek görüşmenin verdiği yorgunluk ve havadaki toz toprak yüzünden ilaç almış olmama rağmen başım öyle bir ağrıyor ki en ufak bir harekette patlayacak gibi oluyor. Ama Allah izin verirse benim gözümde her Müslüman için ilk ve son mesaj olan bu konuyu anlatmaya çalışacağım.

² Aynı yazarın vahiy ve ilhamın gerçeğini anlatan bir konuşması

Anlattığım gibi bir müddettir sağlığım hiç yerinde değil. Bu hastalıkta bazen altı saate kadar süren kalbimi zayıf düşüren nöbetler geçirdim. Bunlar kalbimi çok özel bir şekilde etkilediler ve bana hem kendim için hem sizler için son derece önemli bir şeyi hissettirdiler. Düşündüm ki Allah Vâdedilen Mesih'in^{as} vasıtasıyla bize birçok şey ihsan etmiştir. Bizi aynen derin ve karanlık bir kuyudan çıkartıp nurun yüksek minaresine oturtmuştur. Ama buna rağmen Vâdedilen Mesih'in^{as} bize anlatmak istediği ve Kur'ân-ı Kerim'de de yazılı olan öğretisini iyice anlamak için daha çok çaba göstermeye ihtiyaç vardır. Bana son günlerimmiş gibi gelen bu günlerde kalbimi sürekli rahatsız eden bir konu da cemaatimizin hala Vâdedilen Mesih'in^{as} bizi götürmek istediği noktaya varamamış olmasıdır. Bu yüzden sonumun gelmiş olduğunu hissettiğim o anda Rabbime bu zor günleri uzaklaştırsın ve cemaatimize Onun pak kulları gibi nur ve irfan versin diye dua ettim. Mevlam benim duamı kabul etti ve sizlere vazifelerinizi hatırlatmak için bu fırsatı tanıdı. Hangi amaç ve maksat için yaratıldığınızı ve Allah'ın peygamberinin sizi ne tarafa götürmek istediği doğrultusuna teveccühünüzü çevirme şansını verdi.

Bu konu hakkında, yani insan nasıl İrfan-ı İlahi³ elde edebilir, konusunda geçen sene de birkaç konuşma yapmıştım ama bunlar hep yarım kalmışlardı. Daha sadece dört konuşma yapmıştım ki sağlığım devam etmeye izin vermeyecek kadar bozuldu. Sonra Kadiyan⁴ dışına çıkmak zorunda

³ Allah'ın zatı hakkında derin bilgi. Daha detaylı açıklama konuşma metninde gelecektir.

⁴ Vâdedilen Mesih'in doğum yeri

kaldım. Dönüşte yine sağlık problemlerim başladı ve konu eksik kaldı. Tamamlanmış olsaydı bile yine tekrar etmekte bir mahsur olmazdı çünkü ancak bir konuda amel başlayınca tekrar etmenin gereği kalmaz. Amel eksik olduğu müddetçe hatırlatmak ta şarttır. Bu yüzden tüm cemaat bu konuda bizzat amel sahibi olana kadar tekrar etmek zaruri olacaktır.

Dediğim gibi çok uzun konuşamayacağım ama özetle de anlatabilirim vazifemi yerine getirmiş olurum. Rabbime "ben onlara aktardım. Onlar dinlemedilerse bu onların suçudur, benim değil" diyebileceğim. Bu yüzden Allah izin verirse bugün şu vazifemden kurtulmuş olacağım.

İrfan-ı İlahi o kadar temel ve önemli konudur ki kimse umursamazlık edemez, "bana lazım değil" diyemez. Tersine bunun bilinmesi herkes için şarttır. Birçok insan iman neticesi olması gereken o haz ve lütfu bir türlü elde edemediklerini söylerler. "Biz namaz kılıyoruz, oruç tutuyoruz, hacca gidiyoruz, zekât ve sadakalar veriyoruz, dualar ediyoruz ama nedense haz ve sürur veren o seviyeye ulaşamıyoruz" diyorlar. Böyle insanlar "ne olur, bize İrfan-ı İlahi elde etmenin yöntemlerini anlatın" diye yalvarırlar. Şüphesizdir ki bu konu son derece önemlidir. İnsanın yaratılışının gayesidir. Diğer mahlûklarla farkımız zaten budur. Onlar İrfan-ı İlahi konusunda ilerleyemezken bize bu güç verilmiştir. Bu güçten faydalanmayan insan hayvanlardan da rezildir çünkü onlara böyle bir kabiliyet hiç verilmemiştir ama insana verilmiş olmasına rağmen bundan faydalanmamıştır, yaratılışın gayesini boşa çıkartmıştır. İrfan-ı İlahi

her insan için gereklidir ve bu olmadan kemale erişemez. Cemaatimizde bu konuda ciddi istek vardır. Allah sevgisi kalplerde oluşsun ve vücudumuzun her zerresi Allah'ın tecelli ettiği yer olsun diye çabalar vardır ama iyi niyetli çabalara rağmen bir kısım muradına eremiyor. "Yapamıyoruz" diye şikâyet edip duruyorlar. Bir kısmı ise gece vakti kalkıp ağlar ve günün önemli kısmını Allah'ı bulmak için harcar ama bulamazlar. Sevgililerine bir türlü kavuşmazlar. İrfan kapıları onlara hiç açılmıyor. Onlar ve mahbuplarının arasındaki duvar bir türlü yıkılmıyor.

İşte bu duvarlar nasıl yıkılabilir, engeller nasıl kaldırılabilir? Çabalayıp ter döktükten sonra birçok insan umutlarını keser "herhalde Allah yoktur" demeye başlar. Biraz öncesine kadar Allah'ı bulmak için her şeyini verenler birden bire ateist oluverirler. "Bize İslamiyet'in öğretilerine uyarsan Allah'ı bulursun denmişti. Biz bu öğretilere uymak ve uygulamak konusunda elimizden geleni yaptık ama sonuç alamadık. Bu Allah'ın olmadığını gösterir, çünkü olsaydı muhakkak bulunurdu" diyorlar.

Yani birçok insan bu arzuyu kalbinde taşır. Geceleri ayakta kalıp can çekişir, haykırır. Sabahları ise biricik çocuğunu kaybeden anne gibi olur, ateş üstünde yürüyen birine benzer. Ama Allah'ın irfanı ona nasip olmaz. Şimdi bu kadar gayret gösterdikten sonra bile bir şey elde edememek ya Allah'ın olmadığını ya da varsa da Onu elde etmenin bir yolunun olmadığını gösterir. Ama bu fikirlerin ikisi de yanlış, ikisi de temelsizdir. Aslında her şeyi elde etmenin belli başlı yöntemleri vardır ve bu yöntemleri kullanmamak elde

edilmelerini de imkânsız kılar. Bu yöntemlerin ne olduğunu anlatmadan önce İrfan-ı İlahi'nin ne olduğunu anlatmak istiyorum. Birçok kişi "biz İrfan-ı İlahiyi elde etmek istiyoruz" diyorlar ama bunun ne olduğunu bile bilmezler. Sadece atalarından bir kelimeyi duya duya öğrenmiş oluyorlar ama bunun ötesinde bilgileri yoktur. Bu sebepten önce İrfan-ı İlahi'nin tarifini yapmak isterim, ne demek olduğunu anlatmak isterim.

"İrfan" Arapça kökenli bir kelimedir ve aşağı yukarı ilim anlamında kullanılır. Oysa irfan ve ilim arasında önemli bir fark vardır. İlim çaba göstermeden, zorluk çekmeden de elde edilebilirken irfan ise ancak derin düşünme ve çabala sonucunda elde edilebilir. İlim kelimesi halk dilinde bazen irfan anlamında da kullanılır ama anlattığım farkı unutmamak gerek. Birisi genel olup diğeri özeldir. İlim geneldir, herkes elde edebilir ama irfan ancak uzun çabalar sonucunda ve bir konuda kendimizi helak ettikten sonra elde edilen bilgidir. Bu sebeptendir ki Arapça atasözlerinde;

عَرَفَ رَبَّهُ

yani, "kul Rabbini tanıdı Onun hakkında irfan sahibi oldu" denir ama hiçbir zaman;

عَرَفَ عَبْدَهُ

yani, "Allah kendi kulunu tanıdı, irfan sahibi oldu" denmez. Allah'ın bilgisi için hep *ilim* kelimesi kullanılır çünkü O bu ilmî elde ederken çaba göstermez, derin derin düşünmek zorunda kalmaz. Onun ilmî için irfan kelimesini kullanmak

yanlıştır ama insanın ilmî ancak belli şartlar sağlıyorsa irfan kelimesiyle açıklanabilir. Yani eğer bir insan derin derin düşündükten sonra Allah'ın sıfatlarıyla ilgili bir sonuca varırsa ve bunun neticesinde Rabbini *tanısa* ilgili konuda irfan sahibi olmuş olur. Tanımak ne demektir? Bir şey eğer onu diğerlerinden farklı kılan bazı özellikler taşıyorsa bu özellikler vasıtasıyla onu tanıyabiliriz, diğerlerinin arasından seçebiliriz, ayırt edebiliriz. Örneğin eğer "Ahmet Bekir'i tanıdı" dersek bunun anlamı; Ahmet sadece Bekir'de bulunan özellikleri kullanarak onu diğerlerinden ayırdı, müşahhas etti. Aynen bu şekilde İrfan-ı İlahiye sahip birisi hakkında da diyebiliriz ki o Kûr'ân-ı Kerim'de anlatılan özelliklere sahip olan Allah'ı, yani *Rahim, Kerim, Sattar, Gaffar*⁵ vs. olan bir zatı gerçekten de bulmuş oldu. Sadece kitapta okumakla sınırlı kalmadı, kendisi bizzat şahit oldu. Yoksa Allah denilen zatın Rahim, Kerim, Rahman olduğunu bilmek irfan sahibi olmak demek değildir. Bu kadarını her Müslüman bilir. Bu yeterli olsaydı sıfatlarının isimlerini bilmekte yeterli olacaktı ve Kur'ân veya hadislerde bahsedilen sıfatlarını ismen bilen her Müslüman arif⁶ olurdu. Herkes Allah'ın *Rab* olduğunu bilir, *Rahim* olduğunu kabul eder, *Kerim, Hafız ve Müheymin* vs. olduğunu onaylar ama böylelerine biz irfan sahibi demeyiz, diyemeyiz. Bu sıfatları bilen birisi arif değildir. Böyle sıfatları olan birisini *tanıyan* birisi ariftir. Tanımak da daha önce anlattığım gibi ayırt edici özellikleri bilip bir zatta onları müşahade etmek, ta-

⁵ Allah'ın Kuran-i Kerim de beyan edilen yaklaşık doksan dokuz sıfatından bazıları

⁶ İrfan sahibi

nık olmak demektir. Örneğin birisi Ahmet'in surati, boyu, özellikleri, şekli, giyim tarzı falan hakkında bilgi sahibi olsa ve sonra gerçekten de böyle birisine rastlarsa ve zihnindeki "Ahmet" imajıyla kıyaslayarak o olduğuna karar verse "Ahmet'i tanıdı" deriz. İrfan-ı İlahî de aynı şekildedir. Allah'ın sıfatlarını bir yerden öğrendikten sonra o sıfatlara sahip bir zatı gerçekten de bulup, "İşte O dur. Ben tanıdım" derse İrfan sahibi olmuş olur. Böyle birisi sadece *Muhayy*⁷ olan bir zat hakkında ilim sahibi değildir. *Muhayy* olan bir zatı bizzat görmüştür, müşahede etmiştir, tanık olmuştur. Sözün özü irfan sahibi kulaktan dolma bilgileri müşahade sonucunda onaylayan birisidir. Ama ne üzücüdür ki birçok insan irfanın ne anlama geldiğini bilmeden "keşke bizde irfan sahibi olsak" diye ağlarlar, bağırır çağırırlar. Oysa sorulursa yüzde biri değil binde biri bile ne istediğini bilmez. Onların misali gece vakti, karanlıkta neyi aradığını bile bilmeyen birisine benzer. Böyle bir durumda eğer sadece ismini duymuş olduğu şeyi tesadüfen bulsa bile tanımayacaktır. Bir tarafa atıp aramaya devam edecektir. Örneğin birisi "ben Ahmet'le görüşmek istiyorum" derse ama Ahmet'in nasıl birisi olduğunu, nerede oturduğunu ve neye benzediğini bilmezse, Ahmet'i bulsa bile yanından geçecektir, farkında bile olmayacaktır. Aynı şekilde irfanın ne olduğunu bile bilmeyenler her şeyden önce irfan sahibi olabilmeyi hak etmiyorlar ama farzımuhal Allah'ın sıfatlarının cilvesine şahit olsalar bile nereden tanıyacaktırlar? Bir şey olmamış gibi hayatlarına devam edeceklerdir. İrfan-ı İlahî-

⁷ Hayat veren, dirilten

nin ne olduğunu anlamadan yola koyulanların misali yabancı birisinden bilinmeyen bir sevgili hakkında bazı aşk şiirleri duyan birisi gibidir. Şiirler o sevgilinin ne kadar güzel olduğunu ve herkesin nasıl da ona âşık olduğunu anlatır. Bunun üzerine o da “herkes ona âşık olursa ben de olayım” deyip aynı şiirleri söylemeye, visal için haykırmaya başlar. Bir medresede çalışan bu adamın bir arkadaşı bir gün ziyaretine gelir ama birde bakar ki medresede yoktur. Soruşturunca bir müddetten beri medreseye gelmediğini öğrenir. Bunu duyan arkadaşı evine gider ve hizmetçisine “ona ben geldim diye haber ver” der. Hizmetçisi “ama o bugünlerde kimseyle görüşmüyor, çok üzgündür” deyince o da “sen yine de haber ver” der. Eninde sonunda arkadaşı tarafından içeri alınır. Birde bakar ki çok zayıflamış, ip gibi olmuş. “Neden bu hale geldin” sorusuna “çok hüzünlüyüm” cevabını alınca da “bir akraban mı vefat etti?” diye sormuş. “Akrabalar nasılsa bir gün vefat ederler” cevabını alınca “öyleyse ne var” demiş. “Sevgilim ölmüş” demiş o da.

Çok merak eden arkadaşı “kimdi, adı neydi, nerede kalırdı?” diye sorunca “vallahi ne adını biliyorum ne de nerede kaldığını. Doğrusu neye benzediğini bile bilmiyorum” demiş. Şaşkına dönen arkadaşı “öyleyse nasıl âşık oldun?” diye sormuş. O da “doğrusu bir gün caminin yanında otururken birisini onun hakkında herkesin ona âşık olduğunu anlatan şiirler okurken gördüm. Bunu duyunca bende âşık oldum. Sonra başka bir gün birisinden *ümme Ömer*⁸’in eşeğe binip bir yere gittiğini ve bir daha da dönmediğini

⁸ Ömer’in annesi

duyunca hemen 'o benim sevgilim olmasın' diye şüpheye kapıldım. Dönmediğine göre de ölmüş olmalı, yoksa gittiği yerde o kadar kalmanın ne anlamı var? İşte bütün bunlar beni mahvetti ve bu hale geldim. Umarım sen beni anlarsın" demiş. Arkadaşı dışarıdan onun acısını paylaşarak ama içeriden aklına üzülererek oradan ayrılmış.

İşte dünyada böyleleri de var. "Neden Allah'ı bulamıyoruz" deyip dururlar ama Allah'ın ne olduğunu bile bilmezler. İrfan, Allah'ı yakından tanımak demektir, sıfatlarının isimlerini ezberlemek değil. Onlar zaten yazılıdır, malumdurlar. Bu kadarını öğrenmek irfan sahibi olmak anlamına gelmez. Şunu da unutmamak gerek ki Allah'ın zatını tam olarak çözmek insan için mümkün değildir⁹. Bunu ne şimdiye kadar kimse yapabilmiştir, ne de bundan sonra kimse yapabilecektir. İrfanın anlamı sadece zikredilen sıfatların belli bir zatta gerçekten müşahede edilmesi ve bizzat tanık olunmasıdır. İşte İrfan-ı İlahiyi elde etmenin yolu da budur.

İrfan-ı İlahi nasıl elde edilir?

İrfanın ne olduğunu anladıktan sonra nasıl elde edilebileceğine de göz atalım. Bazıları çalışırlar, çaba gösterirler ama elde edemezler ama bazıları hiç çaba göstermemelerine rağmen "bende elde edeyim" derler. Böyle insanların amelleri incelenirse bu yönde hiçbir çaba sarfetmedikleri ortaya çıkar. Bunların misali hoş sohbetlerin ortasında eski arkadaşını hatırlayıp sonra aynen hayatına devam edenler

⁹ Nasıl ki bir saatçi saatin iç mekanizmalarını tam olarak bilir, yüzde yüz hakim olur.

gibidir. İnsanlar Allah ve Onun irfanı hakkında konuşurken bunlar da sohbet katılırlar “bizde isteriz” derler ama zerre kadar çaba göstermezler. Böyleleri hiçbir zaman irfan sahibi olamazlar. İrfan-ı İlahi paha biçilmez bir şeydir. Dünyada son derece değersiz şeyler bile çabalamadan elde edilemiyor. Küçük çocuklar çalıtlardan erikleri kopartıp yerler. Bu kadar basit bir işi yaparken bile bazen elleri dikenler tarafından çizilip kanatılır. Ormanlarda çok sayıda yabani olarak yetişen bu erikleri elde etmek bile bizi yaralayabiliyor, elbiselerimizi yırtabiliyor. Bu durumda biraz düşünecek olursak, bir erik bile bu kadar zor elde edilirken Allah^{cc} nasıl çabasız elde edilsin! İki cihanda da var olan tek şey Allah’tır. En ufak şeyler bile kan ve ter akıttıktan sonra elde ediliyorsa O nasıl iki kere usanç ve bezginlik dolu bir of çekerek elde edilsin? Böyle düşünen insanlara Allah ne geçmişte kendisini göstermiştir ne de gelecekte gösterecektir. O’nu (Allah’ı) elde etmek ciddi çabalar ve gayretler gerektirir. Allah’ın elçisinin eline elini veren birisi eğer bir gecede evliya olup çıkacağını düşünüyorsa yanılıyordur. Öyle birisi hiçbir zaman başarılı olmayacaktır. Bazı nadan cahiller aynen böyle düşünürler. Onlara göre evliyalar günaha batmış olan birisine bakar bakmaz pasları silinirmiş, günah lekeleri yok olurmuş. Bu tamamen cahilliktir. Allah’ın irfanı bu kadar kolay elde edilen bir şey değildir. Fedakârlıklar yapmadan ve nefsi helak etmeden ermenin bir tane örneği bile yoktur. En ermiş olanlar peygamberler olur. Evliyalar onların çok altındadırlar. Abdülkadir Geylani

Hazretleri'nin bir hırsız tek bir bakışıyla kutba¹⁰ dönüştürmesi ne kadar gerçekdi ise; Muinüddin Çiştî Hazretleri'nin de öğrenciyken hocası tarafından lufedilen bir bakışla her şeyi elde etmiş olduğunu söylemekte o kadar uydurmadır. Bu evlialara ne verilmişse Peygamber Efendimiz'in^{SAV} itaatleri vesilesiyle verilmiştir ve o yüce zatın hayatını incelediğimizde hiç böyle hokus fokus ve üfürükçü bir zihniyet görmüyoruz. Onun kendisinin Allah'ın irfanını nasıl elde ettiğini hiç düşündünüz mü? Kû'ân-ı Kerim ümmetin yanılmaması için bu hikâyeyi şöyle anlatır;

وَوَجَدَكَ ضَالًّا لَا فَهْدَىٰ¹¹

Yani Ey Muhammed sen Bizim sevgimiz uğruna kendini helak ettiğinde, varlığını bile yok sayıp kendinden geçtiğinde, işte o zaman sana yolumuzu gösterdik.

"Dal" kelimesinin asıl anlamı sevgi uğruna mecnunlar gibi olup, kendini kaybetmek demektir. Bazen bu kelime hidayetten sapmış birisi için de kullanılır ama burada o anlamda olamaz çünkü Kuranın kendisi başka yerde bunu imkânsız kılmıştır. Peygamber Efendimiz'in^{SAV} hiçbir zaman hidayetten sapmadığını şu kelimelerle anlatmıştır;

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ¹²

Tersine Peygamber Efendimiz'in^{SAV} her ameline en âlâ ahaktır demiştir.

¹⁰ Ermiş birisi, yüksek bilgisi olan birisi

¹¹ Duha (93) sûresi ayet.8

¹² Necm (53) sûresi ayet.3

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ¹³

Süphesiz Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman ve Allah'ı çok anan sizler için, Allah'ın Peygamberin'de yüce bir örnek vardır.

Bu durumda "dal" kelimesinin, Kuranın diğer ayetlerine uygun olan anlamı alınacaktır. Yani *sen benim sevgimde öyle kaybolmuştun ki nereye gittiğinin farkında değildin. Kendinden geçmiştin. Düşüncelerinin ve duygularının hepsi Benim için olmuştu. İşte sevgi bu kadar helak edince Allah da فَهَدَىٰ* yani *"İşte o aşamada sana kendi yolumuzu gösterdik, hidayet verdik"* diyor. Şimdi bir bakınız. Peygamber Efendimiz'in^{sav} durumu buysa diğerlerini tahmin etmek zor değildir. O tüm peygamberlerin başı, tüm peygamberlik sıfatlarının sahibiydi. Eğer o bu kadar ter dökmek zorunda kaldıysa diğerleri nasıl kestirme yollarla elde edebilirler? Çabalamadan elde etmek mümkün olsaydı bunu ilk hak eden Peygamber Efendimiz^{sav} olurdu. Oysa kendisinin nasıl elde ettiği ortadadır. Ümmetin bazı fertlerinin bunu başka türlü elde ettiği söylenemez. Allah'ın en yüce peygamberine çabalamadan verilmemişse kimseye de verilmez. Bu sebepten kim bu yolda yürümek istiyorsa paçalarını sıvasın, zorluklara katlanmaya hazırlansın. Yoksa bu konuyu unutsun, bu fikri kafasından silsin. Hayrete şayandır ki eğitim almak için insanlar on altı sene boyunca gayret göstermeyi kabul ediyorlar, normal buluyorlar ama Allah'ı elde etmek için sabırsızlanıp üfürükler arıyorlar. Ama aslında Allah'ın irfanını elde etmek ancak Onun lütfuyla mümkün-

¹³ Ahzab (33) sûresi ayet.22

dür yoksa eğer diğer şeyler için gereken zamanı temel alıp ve önemlerine göre oranlayıp hesaplayacak olursak irfanı elde etmek için gereken süre milyonlarca seneden de fazla çıkar. İnsanlar "bir bakışta elde edelim" diyorlar ama bizde diyoruz ki bundan daha kolay ne olabilir ki peygamberlere içtenlikle yapılan itaatle birkaç sene, hatta birkaç ayda bile elde edilebiliyor. Ne kadar çok çaba gösterilirse veya bu konudaki kabiliyeti ne kadar gelişmişse o kadar çabuk elde ediliyor. O yüzden siz bu konuyu öncelikle zihninize yerleştirin. Hemen bir şeyler elde etmek isteyen kapkaççılar gibi olmayın. Çok şükür ki cemaatimizin üyeleri farklı düşünen insanlardır. Yoksa diğer insanlar böyle konuşmalara bile tahammül edemezler. Ağızdan çıkan birinci fikranın ardından sonuç beklerler. Oysa bu nimet kendimizi helak ettikten ve gayretlerimizi son noktaya kadar götürdükten sonra elde edilir. Rehberimiz olan Peygamber Efendimiz'in^{sav} adımlarının bıraktığı izleri usanmadan, hatta varlığımızı bile umursamadan takip ederek elde edebiliriz. Vâdedilen Mesih'in eline elini veren bir kişide bu arzunun olmaması düşünülemez. Bu yüzden aranızdaki arzulayanlar bu konuda beklentilerini düzeltsinler, yürüyecekleri yola hazırlansınlar. Sonra bugün anlatmak istediklerime iyice kulak verip amele dönüştürsünler.

Anlatacaklarımı daha önce hiç duymamışsınız gibi bir iddiam yoktur. Belki de önemli bir kısmını zaten biliyorsunuzdur. Amacım bu konuda bilinen şeyleri ve ayrıca Allah'ın bana lütfettiği özel ilmî sizlere kolay hatırlayabileceğiniz ve uygulayabileceğiniz şekilde aktarmaktır. Dediğim gibi Allah bana bu konuda özel bir ilim bahşetmiştir. Bunda ne

bir faziletim var ne de özel çabam ve gayretim olmuştur. Sadece Allah'ın merhameti ve lütfudur. Söyleyeceklerime kulak verenler çok kısa sürede kendilerinde bir değişiklik hissedeceklerdir. Uzun süredir bunu sizlerle paylaşma arzusu gönlümdeydi ama çok önemli ve teferruatlı bir konu olduğu için ve ayrıca sağlığımın gerektirdiği kısıtlamalar yüzünden sadece bir şikkini ele alacağım. Diğer şıklarını inşallah sonra anlatırım ama bunu yapabileceğimden de emin değilim çünkü sağlığım ile ilgili bazı dost ve ahbablarım da kaygılandırıcı rüyalar görmüşlerdir. Bu yüzden bugün Allah'ın izin verdiği kadarını anlatmaya çalışacağım ve gerisini O'nun iradesine bırakacağım. Aslında bazı müjdelere ve beşaretlere de verilmiştir ama onlar kesin sonuç çıkartacak kadar açık değil. Ama yine de tahmin yürütecek olursam bu konunun kalan kısmını da bir gün anlatırım derim.

Müjde veren bir rüya

Bahsettiğim müjdelerden birisi bir rüyayla ilgilidir. Rüyamda kendimi namaz kılariken ve namazda "İlahi benim sonum Hz. İbrahim'in sonu gibi olsun" diye dua ederken gördüm. Sonra birden bire coşup kalkıyorum ve aynı duayı tekrar ediyorum ki kapı açılıyor ve Mir Muhammed İsmail Bey odaya ışık tutuyor. "İsmail" kelimesinin anlamı "Allah kabul etti" şeklindedir ve Hz. İbrahim'in sonu şuydu ki vefatından sonra Allah onun yerini alacak iki kişiyi (Hz. İsmail ve Hz. İshak) tayin etmişti. Bu sizlere çok sevindirici bir müjdedir.

Dikkatle dinleme tembihi

Şimdi konumuza dönelim. Daha önce de konunun önemini ve ne kadar çaba gerektirdiğini söylemiştim. Çaba ve ilim olmadan bu yolu yürümek imkânsızdır. Bu yüzden anlattıklarımı dikkatle dinleyin çünkü dikkatle dinlemezseniz aklınızda da kalmaz. Sürekli aklınızda olmayan bir şeyi amele de dönüştüremezsiniz. Tüm sevgim ve iyi niyetimle söylüyorum. Şu anda uyuyan birisi varsa, uyansın. Gafil olan birisi aymazlığından vazgeçsin. Dikkati başka yerde olan buraya yoğunlaşsın çünkü anlatacaklarım benim değil sizin faydanız içindir. Bunun karşılığında sizden bir şey istemiyorum, sadece vazifemi yerine getirmek için anlatıyorum. Sizler faydalanasınız diye anlatıyorum. Eğer dediklerime uyup uygularsanız ne kadar haz alacağınızı göreceksiniz. Ama yine tekrar ediyorum. Anlatacaklarım üfürüklerden ibaret değildir. Gece uygulayınca sabah arif olmazsınız. İrfan-ı İlahi nefsinizi yok edip, hatta helak ettikten sonra elde edeceğiniz cevherdir. Ama en azından anlatacaklarımı öğrenince “denedim ama olmadı” diyenler gibi olmayacaksınız. İnşallah siz de Kûr’ân-ı Kerim’de beyan edilen Allah’ın sıfatlarının şahitlerinden olup, gerçek irfan sahibi olursunuz.

Dua, çaba olmadan kabul olmaz

İlk anlatmak istediğim şey çabanın yöntemiyle ilgilidir. Bunu zihinlerinize iyice yerleştirin ki dünyada her şeyi elde etmenin belli yöntemleri vardır ve bu yöntemleri kullanmadıkça istenilen şey de elde edilmez. İnsanlar “duayla Allah’ı elde ederiz” derler. Muhakkak dua çok güçlü bir

silahtır, ama bunun yanında başka şeyler de gerekir. Onlar olmadıkça dualar da kabul görmez. Örneğin birisi evlenip, hiç karısının yanına gitmezken gece gündüz “Allah’ım bana evlat ver” deyip dua ederse, duası kabul olur mu? Kesinlikle hayır.

Rivayete göre birisi ermiş birisinin yanına gitmiş ve “Ne olur Allah’ın bana bir erkek çocuk vermesi için dua edin” demiş. Sonra da arkasını dönüp yola koyulmuş. “Ama sen nereye gidiyorsun” diye seslenen bilgeye de “bir yere çalışmaya gidiyorum” cevabını vermiş. Bilge de “sen çalışmaya gidiyorsan benim duam nasıl kabul olsun?” demiş. Yani her şey için tayin edilen yöntemler kullanılmazsa sadece dua işe yaramaz. Duayla birlikte gereken çaba şarttır.

Amel olmadan dua ne zaman kabul olabilir

Dediğim gibi dua ancak amelle birleşince netice verir ama bu kuralın iki istisnası vardır. Birincisinde Allah kendisi amelden meneder, sadece duaya yönelmemizi ister. Örneğin veba günlerinde Vâdedilen Mesih’e^{as} “sen ve cemaatin vebadan (taundan) etkilenmemek için duaya ağırlık verin, aşı yaptırmayın” şeklinde verilen emir gibi. Bu İlahi emre uyan cemaat gerçekten de taunun ilacı olan aşığı Allah’ın emri olduğu için yaptırmadı. Allah’ın fazlı ve lütfuyla iğne yapanlara nazaran veba (taun) vakası da neredeyse hiç yaşanmadı.

İkinci istisnai durum da insanın amel yapamayacak durumda olmasıdır. Örneğin birisinin elini kolunu bağlayıp bir hücreye atarlarsa artık kurtulmak için çaba göstermesi beklenemez. Çaba gösteremeyecek durumda olan böyle

birisinin sadece duası kâfi gelir. Ama bu tür engeller olmadıkça amel şarttır. Sadece anlattığım iki istisna dışında amel hep şarttır. Sonra sadece “dua ve çaba” ikilisi de yetmeyebilir. Ben kendim çok çabalayıp Allah’a erişemeyen insanları gördüm. Peki, hem bir taraftan dua edip diğer taraftan çabalayan birisi neden Allah katında kabul görmesin? Çünkü buradaki çaba olması gereken çaba değildir.

Başarı için sadece çaba değil, *doğru* çaba gerekmektedir. Örneğin medreseye giden bir öğrenci için kitapları alıp okumak şarttır. Ama eğer o kitapları hiç almayıp tüm gün “Allah’ım bana ilim ver” deyip dua ederse hiç ilim sahibi olur mu? Ya da eğer kendini tavandan ters asarsa veya vücuduna iğneler batırıp “çok çabalıyorum; herhalde artık sınavdan geçerim” demekle hiç geçebilir mi? Muhakkak ki hayır. Ya da demirci olmak isteyen birisi gün boyunca namazdan kafasını kaldırmazken, gece boyunca da

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ

tekrar edip dursa ki bunlar Peygamber Efendimiz’in^{sav} dediğine göre söylenmesi kolay ama Allah katında son derece sevilen kelimelerdir, ya da tüm gün bir kuyu kazarak veya yakıcı güneşin altında durup terleyerek hiç usta bir demirci haline gelir mi? Şüphesiz böyle bir şey olmayacaktır. Aynı sebepten duanın yanında da *doğru* çaba şarttır. Doğru çabayı göstermeyen istediği kadar çabalasın; ter döksün, bir yere varamayacaktır.

Velhasıl bu üç noktayı unutmamak gerekir. Öncelikle insan dua etsin. Sonra çabanın da gerektiğini unutmasın ve son olarak sadece doğru çabanın sonuç vereceğini iyice anlansın. Bunlardan sonra benim anlatacağım şeylere de dikkat ederse inşallah başaracaktır.

Doğru çabayla ilgili bir hatırlatma

Doğru çabayla ilgili bir şey daha söylemekte yarar vardır. O da doğru çaba gösterirken bu çabanın konunun tüm cüzlerini kapsayacak şekilde olmasıdır. Örneğin üniversite sınavına girmek isteyen birisi tarih ve coğrafya konularında çaba gösterirken, matematiği de unutmamalı, sınavın diğer konularını göz ardı etmemeli. Belli konularda çabalayıp diğerlerini umursamayan öğrencinin başarması imkânsızdır. Bu sebepten İrfan-ı İlahi konusunda da bu prensip ışığında hareket edilmelidir.

İslamiyet'e yöneltilen bir itiraz ve cevabı

Deniliyor ki "İslam dar bir bakış açısına sahiptir. Kendisinden başka hiçbir dini haklı bulmaz. Oysa olması gereken her mezheb mensubunun kurtuluşu elde etmesi ve irfan sahibi olmasıdır." Hayret vericidir ki itiraz edenler doğanın kanununu hiçe sayarlar. "Bir Hindu'nun veya bir Arya'nın veya bir Hıristiyan'ın kalbinde de Tanrı sevgisi vardır. O zaman neden Allah'ı elde edemesin" diyorlar. İşte bunun sebebi demirci adayının yakıcı güneşin altında durup bir şey öğrenememesiyle aynıdır. Ya da kitap okumak yerine kendisini tavandan asıp iğneler batıran öğrenciden farkı yoktur. Herkes istenilen sonuca uygun çaba gösterilmesi-

nin önemini bilir ama söz konusu din olunca bunu unutup verir. Dünyevi işlerde Allah'ın bu kanunu işliyorsa aynı Allah'ın yarattığı ruhani dünyada neden işlemesin? Kesinlikle aynı şekilde işler.

Başarı elde etmenin iki prensibi

Her şeyi öğrenmenin iki yolu vardır. Öncelikle ana prensipler öğrenilir. Örneğin öğrenci okula gider, müfredatta verilen dersleri okur ve böylece ilgili ilmi öğrenmiş olur, başarılıdır. Sonra her ilmin hızlandırılmış taktikleri vardır. Bu taktiklerden faydalanınca ilmin belli bir kısmı öğrenilmiş olur. Örneğin cebirde kullanılan formüller vardır. Bunları sürekli akılda tutmak normal hesap yöntemine göre hızlı sonuç verir. Her şeyde bu böyledir. Belli ana prensipler vardır ki bunlar her durumda ve her yerde sonuç verirler. Bir de özel formüller vardır ki bunlar da özel durumlarda uzun süren hesapları kısa yoldan çözüme ulaştırırlar. Konu ister cismani olsun ister ruhani bu yöntemler iki durumda da vardır. Ama unutmamak gerek ki kısa formüller ancak ana teoriyi iyice oturtunca fayda verirler. Sadece formüller peşinde koşmak netice vermez. Formüller sadece işin normal süresini kısaltmak için vardır, doğrudan başarmak için değil.

Şimdi İrfan-ı İlahi konusunun da sadece ana prensiplerini anlatacağım, hızlandıran taktikleri değil. O bağımsız bir konudur. Ayrıca formülleri anlatmamak işin özünü etkilemez. Her ne kadar bunların sayesinde saatler süren işler dakikalarda ve seneler süren işler aylarda çözülebilirse de bunlardan faydalanmak ancak ana kavramlarının düzgün

oturmuş olduğu durumda mümkündür. Bu yüzden ana prensiplerin oturtulması öncelikli şarttır. Onları iyice oturuncu hızlandırıcı taktikleri de öğrenirsiniz ama bugün onlardan bahsetmeyeceğim. İnşallah başka bir zaman anlatırım.

İrfan-ı İlahi konusu kalple alakalıdır, sözlerle değil

Şunu da söylemekte fayda vardır ki İrfan-ı İlahi konusunu anlamak kalbin işidir, sözlerle ifade edilemez. Tersine olsaydı herkese matematik gibi anlatılırdı. Peygamber Efendimizden^{sav} daha insan sevgisi barındıran, insanların dert ortağı olanı yoktur. Kendisi hakkında Allah Kûr'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır;

لَعَلَّكَ بِاِحْتِاجِ نَفْسِكَ اَلَّا يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ¹⁴

Yani "sen kendini bunlar iman etmiyorlar diye helak mi edeceksin?" Yani Peygamber Efendimiz^{sav} insanların iyiliğini gece gündüz düşünüp neredeyse kendisini helak etmişti. Eğer irfan konusu iki artı iki gibi anlatılabileseydi o muhakkak anlatırdı ama anlatmadı, anlatamadı. Bu gösteriyor ki İrfan-ı İlahinin anlaşılması kalple alakalıdır, sözlerle değil. Öyle olmasaydı Peygamber Efendimiz^{sav} ve Vâdedilen Mesih^{as} herkesi arif yapıp giderlerdi. Ben de bunun gerçeğini anlatamayacağım, sadece elde etmenin yolunu beyan edeceğim.

Kitaplarda pirin mürit hakkında ve müridin pir hakkında fikri yoktur yazılır. Bunun anlamı her ikisinin de birbirleri-

¹⁴ Şuara (26) sûresi

nin kalplerinin durumundan haberdar olmamalarıdır. İç keyfiyetlerinden uzaktır. Aslında kalbin durumu bir istidat ve yetenek gibidir. Sözlerle anlatılamaz. Hatta bu yeteneğe sahip olan birisi de başkasına anlatamaz. Sadece onu elde etmenin yolunu ve yöntemini anlatabilir ve ben de bununla yetineceğim. Bu yolu yürüyünce tam olarak insanın keyfiyetinin nasıl değiştiği kısmını bugüne kadar ne kimse anlatabilmiştir ne de ben anlatabileceğim. Birisine şekerin yapılış yöntemini anlatabilirsiniz ama tadını anlatamazsınız. Bunun için kendisinin tatması şarttır. Aynı şekilde İrfan-ı İlahinin ne olduğunu, nasıl elde edildiğini anlatmak mümkündür ama elde edince insanın nasıl değiştiğini, bu tecrübeden ne halde çıktığını anlatmak mümkün değildir. Bunu salık¹⁵ kendisi öğrenecektir.

Allah'ı bulmanın yolu

Şimdi İrfan-ı İlahi elde etmenin yöntemine gelelim. Daha önce anlattığım gibi İrfan-ı İlahi Kûr'ân-ı Kerim'de yazılı olan sıfatlara sahip bir varlığı gerçekten bulmak, bizzat şahit olmak demektir. Şimdi de böyle bir şeyin nasıl olacağını düşünelim. Eğer bizzat şahit olmanın anlamı cismani dünyada her şeye şahit olmak gibiyse o zaman insan kendisini Allah'a benzetmek durumundadır. Dünyada maddi eşyalara dokunmak için maddi uzuvlarımız vardır, ellerimiz kollarımız vardır. Maddenin miktarı azaldıkça hissetmekte zorlaşır. Sebebine gelince benzerlik olmadıkça ilişki kurulamaz ve bağlar oluşamaz. Örneğin manda ile ilim arasında bir benzerlik yoktur. Bu sebepten de bir mandanın

¹⁵ Bir yola giren birisi

önünde oturup felsefe kitapları okursak boşuna nefesimizi tüketmiş oluruz. Aynı şekilde papağan ve insan arasında dilin var olması bir müşterek özelliktir ama zekâ ve akıl ortak değildir. Bu yüzden papağan konuşmamızı taklit edebilir ama düşüncelerimizi anlayamaz.

Allah ile müşterek özellikler elde etmek gerek

Bütün bunların da gösterdiği gibi irfan için de benzerlik ve münasebet şarttır. Kim Allah'ı görebilir, irfan sahibi olabilir? Ancak Ona yakın olan, müşterek özellikleri olan birisi. Onun sıfatlarını kazanmış olan birisi. Ben "aynen Allah gibi olmayınca irfan sahibi olamazsınız" demiyorum ama Peygamber Efendimiz'in^{sav} bu konuda söylediğini tekrar etmek zorundayım.

تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ

Yani Allah'ın ahlaklarını ve sıfatlarını kendinizde geliştirin. Peygamber Efendimiz^{sav} neden böyle bir şey söylemiştir? Çünkü böyle yapınca bizimle Allah arasında bir benzerlik oluşacaktır, müşterek değerler ortaya çıkacaktır. Böyle olunca da Allah'ı görmemiz mümkün olacaktır. Gördüğünüz gibi "siz de Allah olun" dememiştir, sadece ahlak ve sıfatlarımızı Onunkine benzetmemizi istemiştir. Allah'ın gerçeği insanların algılama kapasitesinin ötesindedir. Hal böyleyken tam benzerlik de imkânsızdır. Sadece öğrenebildiği sıfatlar kadar benzerlik oluşturabilir ve böylece oluşan benzerlik nisbetinde görebilir, şahit olabilir. Bu sebep-

ten Peygamber Efendimiz de^{sav} ilgimizi Allah'ın ahlaklarına ve sıfatlarına çevirmiştir.

Sıfatlar deyince bir dostumuzun anlatmış olduğu bir rüyası aklıma geldi. Rüyasında beni senelik toplantımızda sıfatlar konusunda konuşurken görmüş. Bana rüyasını anlattığında konuşma konusu zaten seçilmişti. Şimdi ağzımdan "sıfatlar" kelimesi çıkınca birden bire o rüyayı hatırladım.

Sözün özü Allah'ı görmek isteyen bu benzerliği kurmak zorundadır. Bir nevi *Rab*, bir nevi *Rahman*, bir nevi *Rahim*, bir nevi *Müheymin*, bir nevi *Settar*, bir nevi *Gaffar* olmadıkça Allah'ı temsil edemez, Onun mazharı olamaz. Benzerlik arttıkça bu sıfatlar da etkilerini göstereceklerdir ve böyle birisi Allah'ın bu sıfatlarını görecektir, şahit olacaktır. Ama arif ancak insanla alakalı olan tüm sıfatları kendinde oluşturmayı başaran birisidir. Bu noktadan sonra Allah'ı *tanımak* onun için kolay olacaktır çünkü artık ciddi bir münasebet ve iştirak söz konusudur.

Peki, Allah'ın sıfatlarını nasıl kendimizde oluşturabiliriz? Şairin dediği gibi;

درد سر کے واسطے مندل کو کتے ہیں سفید اس کا جھٹا اور لگا درد سر یہ بھی تو ہے

Sandal ağacı yağının baş ağrısına iyi geldiğini söylerler; Peki ya bunun başımıza sürülmesi, uygulanması? O da bir baş ağrısı değil midir?

Denebilir ki "hadi İrfan-ı İlahi elde etmek için Allah'ın sıfatlarını cezbetmenin şart olduğunu anladık ama bunu nasıl yapalım?" Birçok insan merhametli olmak ister ama kalplerinin sertliği mani olur. Aynı şekilde birçok insan diğerlerinin ayıplarını örtmek ister ama hiç olmayacak bir zamanda

ağızlarından kaçırlılar. Affetmek isteyip de edemeyenlerin durumu da benzerdir. Durum böyleyken bu çaresizlikten nasıl kurtulabilirler? Allah'ın sıfatlarını nasıl elde edebilirler?

İlk adım: Sıfatların ilmi

Muhakkak ki ilk adım benzemek istediğimiz sıfatları bilmektir. Bunun basit bir şey olduğunu düşünerek "canım bunu da kim bilmez?" demeyin. Birçok insanın zihninde sıfatlar her zaman hazır değildir. Hazır olsalar da anlamlarını bilmezler. Örneğin Müslümanlarda Allah'ın isimlerini ezberleme âdeti genellikle vardır. Ama sorsanız anlamlarını bilmezler. Anlamları bilmeyince kelimeler sadece seslerdir ve sesler amellerimizi değiştiremezler. Yani birçoğu Allah'ın sıfatlarını bilmezken bilenler de sadece seslerini bilirler, anlamlarını değil. Eğer anlamları bilenlerin kalbinde ve zihninde sıfatı duyunca detaylı bir resim oluşmuyor, son derece basit sözlüksel bir anlam oluşuyorsa demek ki bu da yeterli değildir. Bir resim gibi net olmadıkça kelimeler kalbimizde etki bırakmazlar. Örneğin Arapçada "*Şatun*" keçi demektir. Şimdi birisine "bak *şatun* keçi demektir" dersek ama o kişi hayatında bir keçi görmemişse anlamını bilmek pek bir işine yaramayacaktır. Kalbinde duyar duymaz bir resim oluşmayacaktır. Aynı şekilde duyar duymaz etki yaratmayan kelimelerin anlamlarını bilmek veya bilmemek arasında bir fark yoktur. Bu yüzden salt anlam yetmez. Oysa birçok insan kelimelerin kalpte yarattığı keyfiyetten habersizler. Örneğin birisine "Rab ne demek" diye soracak olursak "Yaratan" cevabını alırız. Oysa bu basit

"Polis hem beni hem seni hem de Mir Sahibi"¹⁶ onun saçlarından bağlayıp hapishaneye atmış" diye tercüme etmişti.

İşte sadece kelimesel anlamı bilmek insanı bu duruma düşürür. Ancak derin derin düşündükçe ve örneklerle her kelimenin tam resmini zihnimize oluşturdukça konuya hâkim olabiliriz. Bunun en iyi yöntemi insanın bir sıfatı ele alınca örneklerle açıklamaya başlamasıdır. Kalbinde bir iz bırakana kadar bu meşki devam etsin. Örneğin "Rab" yaratan ve yarattıktan sonra büyüten, geliştiren birisi demektir. Gerisi ancak örneklerle anlaşılır. Nasıl büyütüyor, nasıl geliştiriyor. Geliştirmenin bir sınırı var mı? Gelişme tek yönlü müdür yoksa her açıdan çeşitli bakış açılarından mı geliştiriyor? Neredeyse kâinatta bir örnek kalmayana kadar bu detaylandırmaya devam etsin. İrfan-ı İlahi elde etme konusunda ciddi olan birisi bu konuya yüzeysel yaklaşamaz. Allah'a benzemek istiyorsa sıfatlarının yüzeysel değil, derin işleyiş ve icraatlarını öğrenmek zorundadır. *Ve şunu hiç unutmayın; Allah'ın sıfatlarının işleyişini iyice öğrenen birisi, iyiliğin ve kötülüğün ne olduğunu da öğrenmiş olur.* Yani bu sıfatlara uygun hareket etmek iyilik ve bu sıfatlardan uzaklaşmak, bunları terk etmek kötülüktür. Kûr'ân-ı Kerim'in de özetle dediği budur. Amellerinizi Allah'ın sıfatlarına tabi hale getirin, O'nun sıfatlarına ters düşen şeylerden sakının diyor. İyiliğin ne olduğu ve kötülüğün ne olduğuna dair tüm detaylar bu basit cümlelerin tefsirleridir, açıklamalarıdır. Birçok insan iyiliğin ve kötülüğün ne olduğunu bilmez. Zamanı gelince iyiliktir diye yanlış bir şey

¹⁶ Şair'in kendi ismi

yapar oysa o kötülüktür. Bunun tek sebebi Allah'ın sıfatlarının nasıl işlediğini, hangi kurallara göre icraata geçtiğini veya başka bir deyişle Allah'ın benzer durumda ne yapacağını bilmemesidir.

Ama bir de çok detaylı olmasa da dinin emir ve yasaklarını bilmesine rağmen uygulayamayanlar da vardır. Onların ilacı nedir? Ne yapsınlar da zaten yürümek istedikleri bu yolu yürüyebilsinler. Yürüyebilsinler ki neticesinde nefsi temizlensin, İrfan-ı İlahi elde edilsin. Hiç çabalamayanlar genellikle bu konuda cahil olurlar, Allah'ın sıfatlarını bile bilmezler ve bu yüzden öncelikle sıfatları öğrenmekle ruhani yolculuklarına başlarlar. Ama şu anda bizim muhataplarımız İslamiyet'e inanan ve gerçekten de bu yolu yürümek isteyenler olduğu için öncelikle onların durumunu ele alalım. Yollarında ne tür engeller olduğunu ve bu engellerden nasıl kurtulabileceklerini bir inceleyelim.

Daha önce de anlattığım gibi İrfan-ı İlahi elde etmenin tek yolu Allah'ın ahlaklarını kendimizde geliştirmektir. Ama insan kalbi pisliliklerden ve günah lekelerinden temizlenmedikçe bu mümkün değildir. Dolayısıyla bu yolu yürümek isteyen birisi için ilk engel irtikâp-i gûnahtır¹⁷.

İnsanın günah işlemesi üç çeşittir

Hatırlanacağı gibi günah işlenmesi üç çeşittir. Birçok insan neyin günah olduğunu bilmez. Dolayısıyla farkında bile olmadan işler. Muhakkak büyük ve bariz günahları herkes bilir. Örneğin herkes hırsızlığın, zinanın ve yalanın günah

¹⁷ Günah işlemesi

olduğunu bilir, bunlardan sakınması gerektiğini de bilir. Ama bir ev her açıdan korunmadıkça korunmuş sayılmaz. Birisi dört duvarı yapıp üstüne çatı koymazsa yağmur ve güneşten korunamaz. Eksiksiz ve her açıdan korumuş olması için çatı da gereklidir, pencereler ve kapılar da. Aynı şekilde her tür kötülükten sakınmayan birisinin kalbi de tam temizlenmez, lekeli kalır. Oysa birçok kötülük ve günah o kadar incedir ki ancak uzun süren meşk ve çabadan sonra insanın gözünde öyle görünür. Her işin koruyucu unsurları olduğu gibi güzelleştiren ve süsleyen unsurlar da vardır. Süs sayılan kısmı kalsa da çok önemli değildir ama muhafaza veya sıyanet eden kısmı eksik kalırsa tüm iş eksik sayılır. Örneğin bir evi yaparken eğer kapı pencereyi unutursak bu esas bir eksiklik olur ama eğer döşemeyi parlatmazsak bu sadece güzelleştirmeye yönelik bir eksiklik sayılacaktır, ev yine bir şekilde yaşanabilir olacaktır. Aynı şekilde bazı temel günahlardan habersiz birisi gece gündüz de çalışsa başaramayacaktır. Yapması gereken bazı şeyleri yapmayacaktır ve sakınması gereken bazı şeylerden sakınmayacaktır. Hal buyken mükemmelliği hedeflemek hata olur. Tüm açılardan kendimizi günahattan korumak durumundayız. Bu da günahlardan haberdar olmayı gerektirir.

Günah işlemenin ikinci şekline gelince, insan neyin günah olduğunu biliyor ama zamanı gelince nefsi tarafından öyle bir yönetiliyor ki bildiklerini unutuyor ve günah işliyor. Örneğin birisi yalanın günah olduğunu bilir ama yine ağızından çıkarır. Tam söyleme anında günah olduğu aklına gelmez, hatta sonradan pişman olur. Aynı şekilde birisi

küfretmenin çirkinliğini bilir ama eder. Sonra üzülür “keşke etmeseydim” diye ağlar. Yani günah işlemenin ilk sebebi neyin günah olduğunu bilmemektir. İkinci durum, bilip ama son anda nefse hâkim olamamakla alakalıdır. Bu durumda insan bir anlık tüm bildiklerini unutur ama sonra pişman olur.

Bir üçüncü çeşit daha vardır. Bu durumda insan neyin günah olduğunu bilir ve işleme anında da bu konu zihnindedir ama yine de kendini durduramaz. Örneğin birisi yalan söylemenin günah olduğunu bilir ve tam söyleme anında Allah’ın buna kızacağını hatırlar ama yine de söyler. Gıybet etmenin misali de aynı şekildedir. İnsan bunun son derece sevilmeyen bir günah olduğunu bilir ama lezzet ve haz aldığı için yapar. Nefsî onu istediği gibi yönlendirir.

Sözün özü günahahtan kurtulmak için bu durumların üçü de birer engeldir ve insan ne yapıp edip bu engellerden kurtulmalı, bunları aşmalıdır. Yoksa bu aşamadan sonra gelen esas aşamalara geçmesi imkânsızlaşır. Detaylı çözümleri anlatmadan önce bir prensip bilgiyi vermekte fayda vardır. Bu bilgi neyin günah olduğunu bile bilmeyenler dışında ikinci ve üçüncü pozisyondaki grup için faydalı olacaktır. Tarih boyunca bu konu çok az anlaşılmıştır. Hatta kanımca peygamberler ve evliyalar dışında bunu anlayan hiç olmamıştır. *Bazı şeyler şeriat’a göre günahdır ama onları işleyen şeriat’ın suçlusu değildir, sadece cismanî bir hastalığa yakalanmıştır.* Bu son derece geniş kapsamlı bir konudur ve Allah bana bu konuda özel ilim lütfetmiştir. İradem bu konuyu ayrıca ele alıp bir kitap yazmak şeklindedir. Araş-

tırmalar sonuçlanınca bugün günahkâr diye adlandırılan insanların bir kısmı doktorlara yollanacaktır. Bazı büyük doktorlar ve tıp adamları bu konuya yöneliyorlar ama daha onların araştırmaları son derece ilkel aşamadadırlar. Allah'ın lütfuyla bana bahşedilen ilim çok daha vasi ve geniş kapsamlıdır. Bu ilk kez bana verilen bir şey değildir. Benden önce de Allah katında kabul görmüş insanlara verilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de anlatılmıştır ve Vâdedilen Mesih^{as} kendi kitaplarında zikretmiştir. Ama ne yazık ki insanlar ne bunu anladılar ne de bundan faydalandılar. Şimdi de bana tekrar bahşedilmiştir ve bunun hakkında araştırmalarım da vardır. Şu anda bile bazı günahları işleyenlerin evliyaya değil doktora yollanması gerektiğini söylemek mümkündür. Araştırmalarım bazı insanların bazı günahları ruhani bir eksikliğinden değil, doğrudan cismani bir hastalık sebebiyle işlediklerini gösteriyor ama daha tam olarak hangi tip insanın doktora ve hangi tipin ermiş birisine yollanması konusunda eksiklikler vardır. Bu konu da çözülmüce araştırmalarımı sizlerle paylaşabileceğim. Gerçek şudur ki ruh ve beden arasında öyle özel ve derin bir bağ vardır ki birisinin en ufak bir şekilde etkilenmesi diğeri de etkiler. Vâdedilen Mesih^{as} bu konuda son derece detaylı bilgiler vermiştir¹⁸. Cisim hastalanınca ruh da bundan payını alır, o da hastalanır demiştir. Konuyu anlamak için basit bir örnek verecek olursak, şiddetli bedensel bir ağrı çeken kimse dua bile edemez. Şimdi dua edememek ruhani bir hastalıktır ama bu durumda ilacı evliyada değil,

¹⁸ Bkz. Vâdedilen Mesih'in "İslamiyet'in öğrettiği esasları" adlı eseri.

doktordadır. Bunları daha önce başkaları da yazmıştır ve şimdi de bunu Allah-ü Teâlâ bana anlatmıştır. Nasıl ki dünyevi hazineler tükenmezler, çıktıkça çıkarlar, aynı şekilde ruhani dünyanın hazineleri de lazım oldukça Allah tarafından bizlere lütfedilir. Yaşadığımız bu çağda bu kapı Vâdedilen Mesih tarafından açılmıştır. Ondan sonra onun halifeleri bunun kapsamını daha da genişleteceklerdir. Ben bunu yapabilecek miyim? İşte bundan emin değilim. Dedğim gibi şu anda bile ilaçla ayakta durabiliyorum. Ama en azından sizler şunu bilin ki birçok günahın ilacı doktorlardadır. Kûr'ân-ı Kerim'i okuyup içtenlikle amele dönüştürmek isteyen birisi eğer bunu tüm isteğine rağmen başaramıyorsa ve bazı günahlardan kurtulamıyorsa bedensel bir hastalığa yakalanmış olma ihtimalini dikkate alsın. Genellikle bu hastalık sinirsel (psikolojik) olur. Böyle birisi bir doktora gidip kendisini muayene ettirmelidir. Ülkemizde sinirsel hastalıklar pek umursanmaz. Oysa ben basit sinirsel tedavilerle bile bazı durumlarda ruhani ilerleme elde edilebileceğine inanıyorum. Böyle birisi birden bire günahlardan kurtulmanın gücünü kendisinde bulacaktır. Duygularına hâkim olma kabiliyetini kazanacaktır. Ama unutulmamalıdır ki hep böyle olmaz. Sadece bazı durumlarda sinirsel hastalıklar böyle etki yaparlar. Bazen böyle bir durum işlenmiş günahların neticesinde verilen ceza bile olabilirken, bazen sadece kötü alışkanlıklar buna sebep olmaktadır. Eğer cezaysa ermiş birisinin tavsiyesini almak fayda verecektir. Kötü alışkanlıklar neticesindeyse hem ermiş birisi hem de etik ve ahlak konusunda bilgili birisi

yardımcı olabilir. Yani her durumda aynı sonucu çıkartmak mümkün değildir.

Denilebilir ki eğer bedensel hastalıklar günah işlettirebiliyorlarsa böyle birisi neden cezalandırılıyor? Buna şu şekilde cevap verebiliriz; Hasta olan kişi hastalığını tedavi ettirmedeği için suçludur, bunun suçunu başkasında aramalıdır.

Dediğim gibi, ben fırsat bulursam bu araştırmaları sonuçlandırırım ama bulamazsam siz unutmayın, hep aklınızda bulundurun. Bazı ruhani hastalıkların ilacı tamamen fiziksel ve bedenseldir. Siz de diğer araştırmacılar gibi bu konuyu araştırınız ve onların yardımcısı olunuz. Böyle yaparsanız dünya yeni bir inkılâba şahit olacaktır, terakki ve ilerleme konusunda bir adım daha atacaktır. Şimdilik sadece bazı günahkârların tedavisinin şeyhlerin veya ariflerin sohbetiyle değil, doktorların muayenesiyle yapıldığını bilin. Bu hastalıklar genellikle sırt bölgesiyle ilgili ve sinirsel olurlar. Örneğin bazı durumlarda zina bile şeriatın anlattığı anlamda bir suç olmayıp, zihinsel bir hastalığın neticesinde olacaktır. Aynı şekilde hırsızlık ve yalan söyleme alışkanlığı da belli durumlarda fiziksel sebeplerden olabilir. Ruhani meşkler bu özel durumlar için fiziksel tedaviye nazaran az fayda verirler. Dediğim gibi araştırmalarım daha eksik oldukları için şimdilik detaylara giremem ama siz unutmayın, araştırın, katkıda bulunun. Allah kime nasip ederse bu konuyu çözsün, herkese anlatsın.

Günahlardan kurtulmanın yolu

Ruhani hastalıkların ilacı bazen bedende olur gerçeğini anlattıktan sonra şimdi de günahlardan kurtulmanın diğer yöntemlerini anlatayım. İlk yöntem ruhani bilânçosunu temizlemek, asıl ilk rakamı düzeltmektir. İrfan-ı İlahi elde etmek isteyen birçok insan sırf bu yüzden başaramıyor. Çok çabalarlar ama yöntem olarak bozuk bir şeye iyi bir şey katmayı seçerler. Bunların misali kesilmiş süte taze süt eklemeye kalkışan birisi gibidir. Taze süt yüz kilo da olsa azıcık kesilmiş süte ekleyince hepsi bozulur. Yani böyle insanlar ruhani temizliğin ilk şartını yerine getirmezler. Oysa ilk başta eldeki bozuk hesabın helal edilmesi ve ancak ondan sonra yola konulması çok önemli bir şarttır. Defterde yazılan ilk, asıl rakam yanlışsa ne kadar da eklessek, çıkarsak sonuç yine yanlış olacaktır. Oysa yola koyulmadan eldeki hesap düzgünse her şey düzgün gidecektir. *Allah'a yaklaşmak isteyen birisi de bu sebepten hesabını düzeltmelidir. Bunun yöntemi de tövbedir.*

İrfan-ı İlahi elde etmenin ilk şartı; tövbe etmek

Bu İrfan-ı İlahi elde etmenin ilk adımıdır. Kimse bunu basit bir şey sanmasın, "biz zaten her gün tövbe ediyoruz" demesin. Bu tövbe o tövbe değildir, başka bir şeydir ve birazdan anlatınca ne olduğu ortaya çıkacaktır. İrfan-ı İlahi elde etmenin ilk şartı tövbe etmektir ve tövbe boş ağızla "ya Rabbim tövbe ettim" demek değildir.

Tövbenin yedi şartı

Gerçek tövbenin yedi şartı vardır. Bunlar olmadan yapılan tövbe gerçek tövbe sayılmamaktadır.

Birinci şart

İlk olarak insan geçmişte işlediği günahları gözünün önüne getirsin ve gerçek anlamda pişmanlık duysun. Bu pişmanlığın insanın yüzünü kızartacak kadar, Allah korkusundan ter içinde bırakacak kadar gerçek olması gerekir.

İkinci şart

İkinci olarak geçmişte yerine getirmediği farz ibadetleri arasında yerine getirilmesi mümkün olanları yerine getirsin. Mümkün olmayanlar için yapabilecek bir şey yoktur. Örneğin hayatı boyunca namaz kılmadıysa tövbe edince hepsini kılacak hali yoktur. Zaten şeriatı göre de bunun yapılması mümkün değildir. Ama tam tövbe anında namaz vaktiyse hemen bu vazifesini eda etsin. Sonra eğer mali gücü yetmesine rağmen hacca gitmemişse artık gitsin. Hiç zekât vermediyse tüm ömrünü boş versin, sadece o seneninkini versin. Yani ciddi pişmanlık hissettikten sonra geçmişin farz ibadetlerini yerine getirsin.

Üçüncü şart

Üçüncü olarak geçmişte işlediği günahları mümkün meritebe telafi etsin. Muhakkak ki birisini öldürmüşse diriltecek hali yoktur ya da zina yapmışsa tersine çevirmesi mümkün değildir. Burada kastedilen hatalarını telafi etmek için elinden ne geliyorsa yapsın şeklindedir. Örneğin bir çiftçi di-

ğerinin ineğini zorla alıp kendi evinde saklamışsa, geri versin, tutmaya devam etmesin.

Dördüncü şart

Birisini üzmüşse, kalbini kırmışsa telafi etsin ve ayrıca da ondan af dilesin. Bu ince bir meseledir. Allah kuluna yapılan haksızlık ve zulüm için kulun affetmesini şart koşmuştur. Eğer kul affederse Allah da affediyor, günah saymıyor. Bu sebepten her üzdüğümüz insandan af talep etmek tövbenin bir şartıdır. Ama af dilerken Allah'ın *Sattar*¹⁹ olduğunu unutmamak gerekir. O, insanın birçok ayıbını örter. Bu sebepten insan kendisi de kendi ayıplarını örtmelidir. Allah'ın diğerlerinden gizlediği günahları boşuna açıklamamalıdır. Örneğin hırsızlık yapmışsa gidip "ben senin malını çaldım" dememelidir. Bunun kendisi de bir günahıdır. Böyle telafi olmaz. Ama birisini apaçık bir şekilde üzmüşse ve bu olay zaten ortadaysa af talep etmelidir. Allah'ın gizlediği ve örttüğü günahları ortaya çıkartmamalıdır.

Beşinci şart

Beşinci şart olarak da birine zarar vermişse sadece yerine getirmekle sınırlı kalmasın, elinden geldiği kadar fazladan versin, ihsan etsin. Hiç bir şey yapamıyorsa en azından dua etsin. Evliyalar da bu yöntemi onaylamışlardır. Birisine mali zarar veren eğer geri ödeyemiyorsa "Allah'ım bende yok, sen ona ver" diye dua etmelidir.

¹⁹ Ayıpları örten

Altıncı şart

Altıncı olarak kalbinde bir daha asla günah işlemeyeceğine dair ant içsin, . Sonra nefesine yenik düşüp yine işliyorsa bu ayrı konudur. Ama tövbe ederken bu kararı son derece ciddiye alsın. Gece karar verip sabah bozmasın. Bu kararı verirken son derece ciddi olsun ve halis ve temiz bir niyetle azmetsin. Tüm gücüyle nefesine karşı savaşsın.

Yedinci şartı

Yedinci ve son şart olarak ta insan kendi nefisini iyiliğe yönlentmek için çaba gösterecek, iyilikleri kalbine sokmak için sürekli düşüncüde, nefisini buna hazırlamak için teşvik etsin. İşte tövbe için bu yedi husus şarttır. Bunlar olmadan yapılan tövbe gerçek tövbe değildir. Şimdi dürüstçe kendinizi yoklayın. Her gün yaptığınız tövbe bu mudur yoksa başka bir şey mi? Genellikle insanlar tövbe ederken neden ve neyi dikkate alarak tövbe ettiklerini düşünmezler. "Tövbe ettim" cümlesi tamamen refleks gibi ağızlarından çıkar. Aynen İngilizce konuşanların "I beg your pardon"²⁰ dediği gibi. Oysa gerçekten özür dilemek gibi bir niyetleri asla olmaz. Aynı şekilde her gün tövbe edenlerin tövbesi gerçek tövbe olmadığı gibi fayda da vermemektedir. Her insan benim anlattığım hususları dikkate alarak tövbe etmelidir ki bilânçonun ilk, asıl rakamı düzelsin. Eldeki hesap düzgün olmadıkça ilerlemenin bir anlamı yoktur; git gide hesap daha da bozulacaktır. Bu sebepten herkes gerçek tövbe etmeli, hesabını temizlemelidir. Bunu yaparsa geç-

²⁰ Özür dilerim

mişi pırlıl pırlıl ve temiz bir hale gelecektir ve bundan sonra gösterilen çaba insanı arif mertebesine götürebilecektir.

Dediğim gibi geçmişin hesabı temizlenince üstüne yeni şeyler koyabiliriz ama birisi çıkıp diyebilir ki "hem geçmişî temizle hem gelecek için iyilikler yap. Bu kadar ağır bir yükü nasıl kaldırırız?" Unutulmamalıdır ki manevi işler hep böyledir. İlk bakışta çok ağır ve imkânsız gibi gelir ama bu aynı zamanda başarmanın kilididir. Bakınız Peygamber Efendimize fakir birisi gelip "ya Resul Allah ne yapayım?" diye sorunca o da "evlen" demiş. Biraz geçince Peygamber Efendimiz ona "şimdi durum nasıl?" diye sormuş ve o da "şimdi daha da kötü" demiş. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz "öyleyse yine evlen" demiş. Yine biraz geçince durumunu sormuş ama bu sefer iyice kötüymüş. Ama Peygamber Efendimiz yine aynı tavsiyeyi önermiş. Aradan biraz süre geçince aynı adamı görmüş ve "şimdi nasılsın?" diye sorunca o da "Ya Resul Allah; hiç sorunum kalmadı, mal mülkün içinde yüzüyorum sanki" demiş. Bunlar şeriattin ince noktalarıdır, herkes çözemez²¹. Ama yine de biraz anlatayım. Dediğim gibi öncelikle eldeki hesap temiz olmadıkça ilerlemek imkânsızdır. Bardakta mevcut olan bozuk süt yeni eklenen sütü de bozacaktır. Bu yüzden her şeyden evvel bunun temizlenmesi şarttır. Herhangi bir işe başlarken, ilk ona kalkışırken insan iyice coşmuş olur, özel bir heyecan taşır. Oysa bu ruh durumu kalıcı değildir. Bu yüzden heyecan tazeyken en zor engelleri aşar, en olmaz

²¹ Yani sanki daha da zor ve imkânsız bir noktaya götüren emirler aslında eninde sonunda düze çıkartıyorlar.

işleri yapar. Ama zaman geçtikçe köpük gibi oturur, heyecanını kaybeder, zor engeller imkânsız gibi gelmeye başlar. Bu prensip ışığında tövbe etme anının verdiği heyecanı ve motivasyonu iyi değerlendirmek lazım. Tövbe etme zamanı aynı zamanda harekete geçme zamanıdır.

Geçmişini temizleyen birisi iyilikler yapma gücünü de kazanır. Sırtından bir ağırlığı inmiş ve üzerinden bir yük kalkmış olacağı için önü açıktır. Şimdi bu temiz bilânçoyu temiz tutmak ve iyilikler konusunda ilerlemek, yol kat etmek için gerekenleri anlatayım. Takva sahibi olabilmek ve neticesinde İrfan-ı İlahi elde etmek için en önemli şey bu noktada düşüncelerin temizliği, nezihliği ve arılığı gerekir. Birazdan detaylı anlatınca İrfan-ı İlahi elde etmek için bunun ne kadar ilginç ve acayip bir yöntem olduğunu anlayacaksınız. Düşünceleri pak ve temiz tutmaktan kastettiğim en ufak bir kötü düşüncenin zihninize girmemesi değildir. Böyle bir şey birçok insan için neredeyse imkânsızdır. Burada kastedilen, eğer pis bir düşünce zihninize gelirse yayılmasına izin verilmesin. Örneğin birisinin kalbine "rüşvet alsam iyi olur" düşüncesi gelince detayları düşünüp, yöntemler geliştirmeye kalkışmasın. Bu düşünce aklına gelir gelmez, çıkarmaya baksın. Sonra eğer yine de son anda nefsinden mecbur kalıp rüşvet alıyorsa bu ayrı şeydir, ama prensip olarak pis ve temiz olmayan düşünceleri hemen zihin dışı etmekte büyük fayda vardır. Sürekli "rüşveti nasıl alayım, kimden alayım, hangi yöntemlerle alayım" düşüncelerine kapılmış olan birisine nazaran böyle düşünceleri hemen zihninden çıkartan ama belki yine bazen dayanamayıp rüşveti alan birisi hidayete bin kat daha yakındır. Sebebi

de şudur ki bir düşünce sürekli zihnimizdeyse yer edinir, derin bir iz bırakır. Sonradan bu izden tamamıyla kurtulmak zordur. Oysa girer girmez çıkartılan düşünceler derin izler bırakmazlar, silmeye kalkıştığımızda kolay silinirler. Bu yüzden aklınıza kötü bir düşünce gelir gelmez onu aklınızdan çıkartın, hemen defedin. "Sadece düşünmekten ne olur" demeyin, çünkü düşünce yerleştikçe yerleşir, derinleşir ve sonra kurtulmanız çok daha zor olur. Oysa hemen çıkarırsanız birçok menfi etkilerinden de kurtulmuş olursunuz. Sanmayın ki düşünceyi hemen defetmek zordur. Son derece kolaydır. Aklınıza günaha götüren bir düşünce gelir gelmez başka şeylerle meşgul olun, bir arkadaşınızla konuşmaya başlayın, uzun süredir bakamadığınız işlere dönün. Bu sizi büyük günahlardan kurtaracaktır. Unutmayınız; son anda nefsinize yenik düşüp günah işleseniz bile yine daha önce onunla ilgili düşüncelerin yerleşmesine izin vermeyin. Derin lekeler olmayınca nefsiniz de günahı terk etmeyi kabullenecektir. Böyle bir nefsi yönetmek de kolay olacaktır.

Düşüncelerin önemi

Düşüncelerin önemli olmadığını sanmayın. Dünyada ne olup bitiyorsa düşüncelerin neticesindedir. Nihayetinde İslamiyet'i kabul eden birisinin kalbine ilk başta sadece bunun fikri gelir. Diğer işler de böyledir, başlangıçta sadece salt düşünce vardır. Bu yüzden "düşünce bir şey değildir" demeyin. Düşünce son derece önemli bir gerçektir, bir olaydır, büyük bir doğrudur. Denilebilir ki düşünce gözle görülebilen bir şey değildir; ne kadar önemli olabilir ki?

Bizde deriz ki kocaman ağaç olacak olan tohum da basit bir şeydir. Ağacın son hali onda da gözükmemektedir. Sonra insanın yaratılışını bir inceleyiniz. O da şehvetin doğurduğu bir düşüncenin nihai neticesi değil midir? Bu kadar ciddi sonuçlar verebilen bir şeyin önemine gölge düşürülemez. Gerçek şudur ki insanın yaptığı her şey düşüncelere tabidir. Denilebilir ki bir şeyin olabilmesi için düşüncenin yanında başka şeyler de gerekir. Oysa aynı mantıkla ağacın oluşumunda da tohum dışında toprak ve su vs. gerekirler ama bu sebepten dolayı tohuma önemsiz diyebilir miyiz? Sadece tohum ağaç olmuyor, diğer şeylerin de rolü vardır ama bu tohumun önemini azaltmaz. Ancak tohuma anlamsız diyen birisi düşünceye de değersiz diyebilir. Bu mümkün değilse zihnimizde oluşan düşünceleri hiç sayamayız. Hiç unutmayınız; düşünce son derece önemlidir; her şeyin kaynağıdır. Tüm neticeleri işte bu düşünce denilen şey doğurur. Bu sebeptendir ki Allah^{cc} Kur'ân-ı Kerim'de şu şekilde buyurmaktadır;

... وَإِنْ تَبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يَحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ ..²²

Yani "Ey insanlar; zihninizde oluşan düşünceleri ister amele dönüştürünüz, ister gizli tutunuz, hesabı sorulacaktır."

Bunun anlamı her akla gelen düşüncenin hesabı sorulacaktır değildir. Hem Peygamber Efendimiz^{sav} hem Allah "insan elinde olmayan şeyler için sorulmayacaktır" demişlerdir. Örneğin birisi bir yere giderken bir yerde para görsün ve aklından aniden "alsam" düşüncesi geçsin. İşte bu

²² Bakara (2) sûresi ayet. 285

noktaya kadar bir suç işlemiş olmaz. Ama bu düşüncenin ardından "nasıl alayım, ne zaman alayım" gibi planlar geliştiriyorsa ve elinde olmadan aklına gelen bu düşünceleri gittikçe zihninde yayıp, geliştiriyorsa, işte o zaman suçludur. Yukarıda belirtilen ayet indiğinde sahabelerden bazıları Peygamber Efendimiz'in^{sav} yanına gelip "bazen aklımıza kendiliğinden kötü bir şey gelebiliyor. Acaba biz yakalanacak mıyız?" demişler. Peygamber Efendimiz de^{sav} buna "Kendiliğinden oluşan kötü bir düşüncenin amele dönüştürülmemesi zaten bir iyiliktir²³" demiş. Yani bu ayet sadece kalbimize iyice yerleşen, derin kökler salan düşüncelerle alakalıdır. Sürekli aklımızda barındırdığımız, yöntemler, tedbirler ve taktikler geliştirdiğimiz düşüncelerle alakalıdır. İşte bu tür düşünceler suçtur ve muhasebesi vardır. Yoksa aklına gelen "hırsızlık yapayım" düşüncesini hemen defeden birisi tersine bir iyilik yapmıştır. "Falanca kişiyi öldür" düşüncesini hemen aklından çıkartan bu açıdan iyi birisidir. Ancak bu fikri beslerse, büyütürse, kök salmasına izin verirse cezayı hak eder.

Bu yüzden siz bunu hiç unutmayın. Bu, amellerin düzeltilmesinin ruhani merdivenin son derece önemli bir basamağıdır. Düşüncelerin aniden kendiliğinden aklınıza girmesini engelleyemezsiniz ama onları oradan atmak, defetmek sizin elinizdedir. Bunu hemen yapın.

²³ Buhari (Müslümanların arasında en çok itibar gören hadis kitabı)

İnce bir hikâye

Vâdedilen Mesih^{as} bir hikâye anlatırdı. Hikâyeye göre birisi üzüm bağından sepet dolusu üzüm alıp bir tarafa kaçıyormuş ki bağın sahibi yolunu kesmiş. "Benim bağımın üzümlerini neden götürüyorsun?" demiş. O da "durun; önce benim anlatacaklarımı bir dinleyin; sonra karar verirsiniz" diye cevap vermiş. "Bir fırtına beni uçurdu, bağınıza düşürdü. Tesadüfen düştüğüm yerde üzüm kütükleri (asması) de vardı. Bilirsiniz; insan panikleyince elini kolunu sallar. Ben de böyle yaptım ve neticesinde üzümler dallarından düşüp yakınlarda duran bu sepette toplanmaya başladılar. Şimdi siz söyleyin bunda benim ne suçum var?" demiş. Bağın sahibi de "Peki, üzümlerin sepette toplandıkları yere kadar inandım ama sepeti kafana koyup neden kendi evine götürüyordun?" diye sorunca o da "valla ben de aynı şeyi düşünüyordum" demiş. İşte akla gelen kötü düşünceleri yayan, güçlendiren ve derinleştiren birisinin durumu da aynen böyledir. Günaha sürükleyen düşüncelerin oluşumundan sorumlu değildir, onları beslemekten sorumludur. Ondandır "böyle bir düşünce aklına neden geldi?" diye sorulmayacaktır ama "bunu neden bu kadar besledin, neden bu kadar güçlendirdin?" diye muhakkak sorulacaktır. Düşünceyi durduramadığı için değil, yerleştirdiği için cezalandırılacaktır. Bu kısmı onun elindeydi; isteseydi yerleştirmezdi.

Sonuç olarak yine tekrar edelim; İrfan-ı İlahi elde etmek isteyen birisi düşüncelerini sürekli kontrol etmeli, kötü olanları hemen zihninden çıkartmalıdır.

Nefsin tezkiyesi için ikinci yöntem

Nefsin temizliği ve aslında her şeyi başarmak için Kur'ân-ı Kerim'in beyan ettiği ikinci yöntem şöyledir;

وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا
الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ²⁴

Yani iyilik zorluk çekmek veya duvarlara tırmanarak evlere girmek demek değildir. Gerçek iyilik takvayla alakalıdır. Her şey için tayin edilen yöntemi kullanın, takva sahibi olun ki başararsınız. Bu ayeti kerime her şeyde tayin edilen yöntemin kullanılmasının başarı için şart olduğunu söylemektedir. İrfan-ı İlahi elde etmenin de tayin edilmiş bir yöntemi vardır. Bu yöntem nefsin temizlenmesini şart koşmaktadır. Bunun yolu da önce günahlardan kurtulup sonra iyilikler yolcululuğuna çıkmaktır. Bu da Yüce Allah'ın beğenip de emrettiği ve tiksiniş de yasakladığı emir ve yasakları bilmeyi gerektirir. Vâdedilen Mesih^{as} kişisel olarak kullandığı Kur'ân-ı Kerim'de emir ve yasakların bir listesini yapmıştı. Bu onun bu konuya ne kadar titizlikle yaklaştığını göstermektedir. Nefsin tezkiyesi için bunları bilmek işi son derece kolaylaştırır. Bunu yapan insan cehaletin karanlığından çıkıp ilmin nur dolu meydanlarına yükselir. Emir ve yasakları bildikten sonra amel başlamalıdır. Neyin yapılması gerektiğini öğrendikten sonra tek çare yapmaktır. İnsanın amel sırasındaki hatalar veya eksikliklerden dolayı moralini

²⁴ Bakara (2) sûresi ayet.190

bozmaması gerekir. İman için en az şart olan amelleri aksatmayıp, diğerlerini de yapmaya çaba göstermelidir.

Üçüncü yöntem

Bu yöntemde insan nefsin temizliği için yapılması ve sakınılması gereken işleri sürekli aklından geçirsin, virt²⁵ etsin. Sürekli tekrar edilen şeyler insan kalbinde yerleşirler. Bir örnekle anlatacak olursam çabuk sinirlenen birisinin örneğini vereyim. Böyle birisi bulduğu her fırsatta kendi kendine “ben çok çabuk sinirleniyorum ve bu benim ruhani ilerleyişim için ciddi bir engeldir. Bu sebepten bundan sonra kesinlikle, ne pahasına olursa olsun sinirlenmeyeceğim” demelidir. Bu düşünceyi o kadar tekrarlasın ki zihnine kazılsın. Bu şekilde kötü alışkanlığından kurtulacaktır. Eğer sürekli düşünmesine rağmen başaramıyorsa başka bir taktik denemelidir. Uzun vadeli hedefler insanı korkuturlar, savrulmaları kolay olur. Bu yüzden kendisine “en azından bugün yapmayacağım” desin. Nefsi utanıp “bu kadarını da mı yapamıyorsun” diyecektir ve o gün bu günahı işleme-yecektir. Ertesi gün bu sözü bir daha versin ve nefesine hâkim olana kadar bu şekilde devam etsin. Bir ayıba karşı savaşmak için bu taktik çok faydalıdır. Tüm yükü birden bire yüklenince başarı daha zordur. Yavaş yavaş ve yapılabılır şekilde ilerlemek başarının garantisini de verir. İnsan nefsi adım adım alıştırılmalıdır. Küçük ama tekrar eden adımlar onu alıştıracaklardır. Aslında insan nefsi çocuk gibidir. Bu yüzden ona çocuk muamelesi yapmak gerekir.

²⁵ Dini bir sözcüktür. Sürekli tekrar etmek anlamına gelir.

Ruhani eğitim çocuklara verilen okul eğitimine benzemelidir. Önce basit şeyler öğretilmelidir, sonra da zor olanları. Nefsin tezkiyesi ve temizliği için bir şeyi tekrar etme yöntemi Kûr'ân-ı Kerim'den de ispatlanır. Kur'ân-ı Kerim şöyle der;

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعُمُوا إِذَا مَا
اتَّقَوْا وَأَمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ²⁶

Yani "Müminler yaptıklarından günaha girmezler eğer önce takva²⁷ sahibi olup bu takva neticesinde iman edip amel-i salih²⁸ yaparlarsa, sonra yine takva edip iman sahibi olurlarsa, sonra yine takva edip Muhsin²⁹ olurlarsa. Muhakkak Allah Muhsinleri sever."

Bu ayeti kerimede müminlere üç kez takva etme emri vardır ve her seferinde takvanın değişik neticeleri beyan edilmiştir. İlk kez takva etmenin neticesinde insana iman ve amel-i salih hediyesi verilir. Burada yerli yerinde, şartlara uygun amellerden bahsediliyor ve iman da halistir. Sonra ikinci kez takva neticesinde yine iman bahşedilir. Denilebilir ki ilk kez takva edince hem iman hem amel-i salih

²⁶ Maide süresi 94. ayeti

²⁷ Allah'ın sevgisini kaybetme korkusuyla hareket etmek. Her adımda "O ne düşünür, ne yapmamı ister" diye düşünmek.

²⁸ Amel-i salih genellikle "iyi işler" şeklinde tercüme edilir. Oysa gerçek anlamı akıl sayesinde ve duruma uygun işler yapmaktır. Örneğin namaz kılmak "iyi iş" sayılır ama eğer savaşın ortasında kalkılırsa amel-i salih olmaz.

²⁹ Anlamı metinde anlatılacaktır.

verilirken neden ikinci kez sadece iman verilir? Çünkü iman iki türdür. Birincisinin doğal neticesi amel-i salih değildir. Yani iman olmasına rağmen insan yine kendisini amel için zorlamak ve itmek zorunda kalır. İkinci iman seviyesindeyse artık bu zoraki tarafı yok olur ve insan resmen tabiatının bir parçasıymış gibi iyi işler yapar. İlk takva emriyle birlikte amel-i salih emri de verilmiştir ki insan kendisini zorlasın, geri kalmasın ama ikinci seviyeye gelince iman güçlenmiş olduğu için böyle bir uyarıya gerek yoktur.

Sonra üçüncü kez yine aynı emir verilmiştir. "Takva edin ve bu sefer de neticesinde *Muhsin* olun" denmiştir. Bu gösteriyor ki Kurana göre bir şeyi tekrar tekrar yapmak özel bereketler getirir. Fevkalade bir şekilde ilerlememizi sağlar.

Üçüncü kez takva ettikten sonra nasip olan *Muhsin* seviyesi için kullanılan "*ihsan*" kelimesinin tercümesini Peygamber Efendimiz^{SAV} kendisi yapmıştır:

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ³⁰

Yani *İhsan* demek, insanın Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etmesidir ve eğer bu seviyeyi elde edemiyorsa en azından Allah'ın onu gördüğünü bilmesi ve böyle hissederek ibadet etmesidir.

İrfan-ı İlahi de zaten budur. Bu ayet amellerin tekrar edilmesinin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Her tekrar edilğinde neticesinin de yüceltiğini gösterir. İlk kez tak-

³⁰ Buhari

va etmenin neticesinde iman verilir, iyi işler yapmanın gücü verilir. Sonra tekrar takva edince ruhani olarak ilerler. İmanı o kadar cilalanır ki iyi işleri artık zorlanmadan yapar. Sonra yine takva edince yine yükselir ve Muhsin olur. Bu ayetin dediği gibi Muhsin Allah'ın mahbubudur ve mahbuptan kim yüzünü çevirir, hicap eder? Peygamber Efendimiz^{sav} ise apaçık bir şekilde "bu seviyede artık mümin Allah'ı görür" demiştir. İrfan-ı İlahi de işte budur.

Dördüncü yöntem

Dördüncü yöntem amellerin sürekliliği ile ilgilidir³¹. Allah Kur'ân-ı Kerimde şöyle buyurmaktadır;

وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ³²

Yani "Allah'ın ibadetine ölüm seni yakalayana kadar, bu dünyadan ayrılana kadar devam et. "Biz Allah'ı bulduk. Artık ibadetlere devam etmenin gereği yoktur" diyenler en büyük yalancılardır. Onlara göre namaz, oruç, hac ve zekât vs. Allah'a götüren bir gemi gibiler. Allah'ı bulduktan sonra bu gemide kalmaya devam etmek aptallıktır. Bu tip laflar bazı kandırıcı ve aldatan sufilere aittir. "Eninde sonunda Allah'a varmayacak mıyız? Öyleyse bu gemi de ondan sonra gereksiz olacaktır" diyorlar. Oysa bu tamamen yanlıştır, düpedüz yalandır. Yakınlaşmaya çalıştığımız varlık sonsuz bir varlıktır. İçinde bulunduğumuz derya bitmek tükenmek

³¹ Tekrar tekrar yapmak ile sürekli yapmak farklı şeylerdir. Yirmi kez bir şey yapan birisi ben tekrar tekrar yaptım diyebilir ama hayatın sonuna kadar devam etmediyse sürekli yapmış olmaz. *

³² Hicr sûresi ayet.100

bilmeyen bir deryadır. Bizim misalimiz karşıdan karşıya geçmek isteyen birisi gibi değildir. Allah sonsuz olmasaydı yolculuğumuz da sınırlı olurdu, namazımız, orucumuz, zekâtımız sınırlı olurdu. Ama O sonsuz olduğu için amellerimiz de sonsuz olmak zorundalar. Bu yolculukta bugünümüz hep dünümüze göre daha çok karşılık vermektedir ve yarınlarımız hep bugünlerimize göre daha parlaktırlar. Her geçen gün bizi daha da ileri itmektedir. Bu sebepten ibadetler ve ameller sürekli olmalıdırlar. Biraz yapıp bırakmak bize yakışmaz. Böyle yaparsak eldekini de kaybederiz. Allah bizi bu konuda uyarıyor; şöyle buyuruyor;

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَقَصَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا³³

Yani ipliğini sağlam eğirdikten sonra onu çözüp paramparça eden kadın gibi olmayın.

Beşinci yöntem

Birçok konuyu insan bir hocası veya üstadı olmadan anlamakta zorluk çeker. Bu sebepten hocalar şarttır. Allah^{cc} da bunun önemini vurgular ve şöyle buyurur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ³⁴

Ey müminler takva edin ve sadıkların yanında olun. Yani onların sohbetine katılın ve manevi olarak güçlenin. Kamil üstatlardan faydalanmak son derece önemlidir. Mücedditler, Evliyalar ve diğer kâmil bilginler her çağda

³³ Nahl (16) sûresi ayet.93

³⁴ Tevbe (9) sûresi ayet.119

olmuşlardır. Bunların nesli tamamen tükenince de Allah bir peygamberi yollar. Bu sebepten hep bunlardan faydalanmak gerekir. Bir öğrenci nasıl öğretmen olmadan okuyamıyorsa, ruhani mertebeler de ruhani bir öğretmen olmadan kendiliğinden elde edilmiyor. Bu yüzden Allah Kûr'ân-ı Kerim de buyuruyor ki;

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ³⁵

Yani bu ümmette hep Allah'ın halifeleri olacaktır. Bunların ne tip halife olduğu konusu açık bırakılmıştır. Sadece daha önceki ümmetlerde nasıl olmuşlarsa öyle olacaktır denmiştir. Daha önceki ümmetlerde hem siyasi hem siyasi olmayan halifeler olmuşlardır. Bu ümmet de aynen nasibini alacaktır. Peki, neden böyle olacaktır? Ayet-i kerime devam ediyor ve diyor ki;

وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا³⁶

Bu halifeler sayesinde Allah'ın dini iyice yerleşsin, insanlar istah edilsinler, üstat bulsunlar diye. Yani Allah da öğretmenin gerekliliğini savunuyor ve şart koşuyor. Bu gösteriyor ki bir öğretmen olmadan ruhani işler zorlaşır. Öğrenilmesi seneler sürececek şeyleri insan bir öğretmen sayesinde dakikalarda öğreniyor. Öğrenciler ilkokula giderken

³⁵ Nur (24) sûresi ayet.56

³⁶ Nur (24) sûresi ayet.56

eğer sözlükleri ele alıp kendi başına öğrenmeye kalkışlarırsa ancak seneler sonra daha birinci haftanın dersini tamamlarlar. Şu anda yaptığım konuşmada verilen bilgileri kendi başınıza öğrenmeye kalkışsaydınız seneler alırdı. Oysa şimdi birkaç saatte hepsine sahip olacaksınız ve yine de işiniz zor olacak. Sözün özü öğretmen olmayan bir sistem iyi tasarlanmış bir sistem değildir; öğretmen şarttır. Allah bu sebepten öğretmenler vaat etmiştir. Bizim cemaatimiz için bu öğretmeni bulmak bir sorun değildir. Allah sizlere öyle intizamlı ve düzenli bir sistem vermiştir ki öğretmen her zaman yanınızdadır. Bu yüzden sizler için hiçbir sıkıntı yoktur. Sizler muhakkak faydalanmalısınız.

Altıncı yöntem

Altıncı yöntem muhasebedir. Bundan faydalanan insan çok çabuk nefsin kirlerini temizleyebilir. Ama bunun detayları aklınıza gelen şeyler değildir. Muhasebenin ne olduğunu anlatınca anlayacaksınız. Ne gibi sıkıntılarınız olduğunu ve bu sıkıntılardan nasıl kurtulabildiğinizi ve uygulama şeklinin ne olması gerektiğini o zaman daha iyi kavrayacaksınız. Her şeyden önce muhasebenin gerekliliğini Kur'an-ı Kerim'den ispatlayayım;

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصِيَهُ اللَّهُ وَسُوءَهُ وَاللَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ³⁷

³⁷ Mücadele (58) sûresi ayet.7

Allah onların hepsini diriltip toplayacağı gün, yaptıklarını kendilerine bildirecektir. Allah hepsini bir bir saymıştır ama onlar unutmuşlardır. Doğrusu Allah her şeye gözeticidir.

Yani asıl hesap verecek olanların hatırlanması gerekirken onlar unutuverdiler ama Allah tek tek saydı, muhasebesini yaptı. Bu garip bir şeydir ve mantığa terstir. Normalde hesap verenin bunun farkında olması gerekir. Bu ayeti kerimeye göre insan için muhasebe şarttır çünkü kıyamet gününde hesap verecektir. Onun her zaman amellerini bilip farkında olması gerekmektedir ama o rahatlıkla bunları unuttur. Yani muhasebe konusu Kûr'ân-ı Kerim'in bulunduğu bir konudur. Sonra yanlışlıkla hadis sanılan ama aslında Hz. Ömer'e^{ra} ait bir söz de vardır.

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا³⁸

yani muhaseben yapılmadan önce kendin yap.

Muhasebenin iki çeşidi

Unutulmamalıdır ki muhasebe iki çeşittir ve bunların farkını bilmedikleri için insanlar ne kendileri muhasebenin ne olduğunu anlamışlar, ne de başkalarına anlatabilmişler. Siz muhakkak bu ayırımı unutmayın. Muhasebenin bir kısmı cüzlerle ilgilidir ve diğeri de bütünle ilgilidir. Bu farkı anlamadıkları için insanlar olayı tam kavramamışlardır. İlk kısmı her amelle ilgilidir, ikincisi ise amellerin toplamıyla. İlki ferdi olarak her ameli düzeltir, ikincisi ise genel olarak amelleri güzelleştirir, cilalar. İnsanlar ya ikisini karıştırmış-

³⁸ Tirmizi

lardır ya da sadece ikincisini beyan etmişlerdir. Oysa ancak her iki çeşidi birlikte uygulanınca muhasebe fayda verir.

İlk çeşidinin üç aşaması

İlk kısmın kendisi de üçe ayrılır. Bunlar:

- a) Amelin başlamasından önceki muhasebe
- b) Amelin ortasındaki muhasebe ve
- c) Amelin bitimindeki muhasebe şekllindedirler.

Amelin başlamasından önceki muhasebe

Her insan herhangi bir amel yapmaya başlamadan önce kendisine iki soru sormalıdır.

- a) Bu işi hangi amaçla yapıyorum?
- b) Bu işi kimin için yapıyorum?

Birinci sorunun cevabını alınca amelin iyi veya kötü olduğunu anlayacaktır çünkü amaçlar büyük ölçüde amellerin iyiliğini veya kötülüğünü belirtirler. Nefsi bir konuda dürüstçe gizli amaçların yanlış olduğunu söylerse kendisi utanacaktır, yüzü kızaracaktır ve amelinden vazgececektir. Utanç her zaman coşmuş olan insan nefsi üzerine su döker, onun ateşini söndürür. Örneğin hırsızlık yapmak isteyen birisi kendisine "neden bunu yapıyorum?" diye sorunca önce nefsi "para kazanmak için" diyecektir. Ama arkasından "para kazanmanın daha namuslu yolları yok mu ki ben başkalarının malını gasp ediyorum? Ayrıca bu bana yapılırsa bunu makul görür müyüm?" derse nefsi cevapsız kalacaktır ve susacaktır. Bu ilk sorudur. Unutulmamalıdır ki bazen insan nefsi kandırmak isteyecektir, "bu iyi bir şeydir" diyecektir, ama köşeye sıkıştırılınca yakalanacaktır, cevap-

sız kalacaktır. Birçok g nahtan insan iyi niyetle isterse ilk soruda kurtulacaktır. Bazen ikinci sıkıştırıcı soru da gerekecektir ve bazen de  c nc  ama bazen gercekten bir şeyin iyilik olduğuna, hem kendisi için hem diğerleri için faydalı olduğuna kanaat getirecektir. İşte bu kritik bir andır. Muhasebe bitmemelidir ve ikinci soruya geçmelidir. Bu aşamada "bu işi kimin için yapıyorum?" diye kendisine sorsun. Birde bakacak ki birçok iyilik gibi görünen Şeyler aslında k t l kt rler. Örneğin namaz kılmak isterken veya sadaka vermeye kalkışırken veya birisine bir iyilik yapmaya çalışırken nefsi bunların "iyilik" olduğunu savunacaktır ve ispatlayacaktır. Ama gizli niyeti eğer riyak rlık ve toplumun önünde iyi g r nmekse ikinci soru iyilik gibi görünen o işi üstünden sahtelik cübbesini çıkartacaktır ve gercek yüzünü gösterecektir. Aslında bunların bu durumda kötülük olduğunu anlayacaktır. Böyle birisi hemen iradesini değiştirecektir ve sadece Allah için veya sırf toplumun faydası için olacak Şekilde o ameli yaparak³⁹ potansiyel bir kötülüğü iyiliğe çevirecektir.

Amelin ortasındaki muhasebe

Sonra amele başlarken ve ortasında ilk muhasebenin ikinci Őikkını devreye sokacaktır. Bu da çok faydalıdır. Bu aşamada kendisine "Ben bu işi nasıl yapıyorum? Bitirmek için hangi yöntemleri kullanıyorum?" diye soracaktır. Bazen insan iyi bir işi yapıyor olur ve niyeti de temiz olur ama işi yaparken yanlış yöntemler kullanır ve bu doğru değildir. Ya da iyiliğin olması gereken Őartları yerine getirmez.

³⁹ Belki de o ameli gizli yaparak*

Amelin ortasında ve her aşamasında bu soruyu sorarsa bu zaaftan kurtulacaktır. Farkında olmadan yapacağı hatalardan korunmuş olacaktır.

Amelin bitimindeki muhasebe

Son olarak da ameli bitirince yine muhasebeye devam edecektir. Kendisine "bu iş kalbimi nasıl etkiledi?" diye soracaktır. Bunun sebebi şudur ki bazen insan doğru işi iyi niyetle ve doğru yöntemler kullanarak yapar ama yaptıktan sonra kalbinde bir kibir oluşur. Bir kendini beğenmişlik doğar. İşte bu kibir onu mahveder. Bu soruyu sorunca eğer kibir tohumu oluşmuşsa ağaca dönmeden onu yakalayacaktır. Utanarak nefsini kınayacaktır, ayıplayacaktır ve hem kendisini hem amelini korumuş olacaktır. Ama eğer ameli bitirdiğinde kalbini daha çok tevazuyla dolmuş ve başını daha da eğilmiş görürse; işte o zaman yeni iyiliklere meyledecektir, amelinin güzel sonucunu görünce daha da motive olacak ve ileri adım atacaktır.

Sözün özü cüzler ve her amelle ilgili muhasebe üç aşamalıdır. Birincisinde insan işe başlamadan önce hangi amaçla ve kimin için yaptığını sorgular. İş yaparken de sürekli yöntemlerini ve diğer şartlarını sorgular. Bitirdikten sonra da kalbindeki etkiyi ölçer. Bu muhasebe yöntemlerini uygulayan bir insan kısa sürede alışıyor ve sorular zamanında kendiliğinden zihninde oluşuyor. İşte cüzlerle ilgili muhasebe budur.

Tüm amellerle ilgili genel muhasebe

İkinci olarak tüm amellerle ilgili muhasebe vardır⁴⁰. Bunu bir hamlede tüm amelleri kapsayacak şekilde yapmak genellikle çok zordur. İnsan amellerini unuttur ve bu muhasebe her şeyi kapsadığı için çoğu zaman eksik kalır. Allah da insanın bu zaafını biliyor ve şöyle hatırlatıyor;

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ
حَدِيدٌ⁴²

Yani dünyadayken bunların hepsini unutmuştun. Şimdiyse iyi hatırladın.

Bu yüzden tüm amelleri kapsayan muhasebe için bir yöntem geliştirmemiz gerekir ki hiç birisi eksik kalmamasın, atlanmasın. Bunun bir yolu amelleri gruplamaktır. Örneğin iyilikleri üç sınıfa ayırabiliriz. Birincisi Allah ile ilgili iyilikler, ikincisi kendi nefsimizle ilgili iyilikler ve son olarak da başkalarıyla ilgili iyilikler şeklinde. Kötülükler ve günahlar da aynı şekilde sınıflandırılabilirler. Bu şekilde sınıflandırmak amellerin atlanmaması konusunda faydalı olacaktır.

Başka sınıflandırmalar da mümkündür. Örneğin *Amel-i hasene*⁴² dört çeşittir.

- Hem insanın kendisi için hem diğerleri için faydalı olan ameller.* Bazen insan birisine karşı inat edip bunları bile yapmaz. Bunlar atlanmasınlar diye dikkat edilmeli.

⁴⁰ Yani yapılması gereken her şeyi yapıyor muyuz?

⁴¹ Kaf (50) sûresi ayet.23

⁴² Fayda veren ameller

- b) *İnsanın kendisi için değil, ama diğerleri için faydalı olan ameller.*
- c) *Yapılmadığı takdirde insanın ne faydası ne de zararı olup ama diğerlerinin zararı olan ameller.*
- d) *İnsanın kendisi için zararlı olmasına rağmen diğerleri için faydalı olan amelleri.*

Bu şekilde sınıflandırmak muhasebe için faydalı olabilir. Aynı prensiple dört çeşit negatif ameller de düşünülebilir⁴³.

Tüm amellerin muhasebesiyle ilgili bir taktik

Sınıflandırmak her zaman faydalıdır. Bu şekilde insan olmanın kökünü ve dallarını öğrenir, hâkim olur. Herhangi bir sorun çıktığında çözümü de kolay bulur. Ama bu da herkesin harcı değildir. Bu sebepten kolay bir yöntem anlatayım. Bir sene veya altı ay veya bir ay sonra detaylı bir muhasebe yapacağına Kûr'ân-ı Kerim'in emir ve yasakları anlatan ayetlerini işaretlesin. Sonra her gün muhakkak birkaç rükû okusun. Okurken papağan gibi kelimeleri tekrar edercesine değil, gerçekten anlayarak ve düşünerek okusun. Emirleri anlatan ayetlere gelince dursun ve yoğunlaşarak onları yerine getirip getirmediğine karar versin. Yasakları anlatan ayetlere gelince de sakınıp sakınmadığını değerlendirsin. Bu bir şey atlamamanın kolay bir yoludur. Nasıl ki kendimize bir ev yaptırırken, her şeyin yerli yerinde ve teknik açıdan da kusursuz olması için mutlaka bir mü-

⁴³ Örneğin Yapıldığı takdirde insana fayda veya zarar vermemesine rağmen diğerleri için faydalı olan ameller. Ya da kendisi için faydalı olmasına rağmen diğerleri için zararlı olduğu için sakınılması gereken ameller. Vs.

hendise kontrol ettiririz. Manevi evimizi yapmak için de Kur'ân-ı Kerim mühendistir. Evimizin tamamlanması için bir şeyin eksik olup olmadığını ona sormalıyız. Bunun yöntemi de dediğim gibi her gün okuyarak önümüze çıkan emir ve yasak ayetleri hakkında düşünmektir, yoğunlaşmaktır. Kendi amellerimizle karşılaştırarak ne kadar uyum içinde olduğumuzu görmektir. Bu yöntem herkes tarafından kullanılabilir, yalnız unutmamak gerekir ki bu yoğunlaşma ve derin düşünme anlarında nefsimizin bizi kandırmaya çalışmasına izin vermemeliyiz.

Gıybetin gerçeği

Örneğin gıybet⁴⁴ vardır. Nefsimiz “ben hiç gıybet yapmadım” derse bunu hemen kabul etmemek gerekir. Öncelikle amellerimizi yoklamalıyız. Eğer gerçekten de gıybet yapmadığımız sonucuna varırsak gıybetin tam anlamını araştırmalıyız. Birçok araştırma gösterecektir ki aslında biz gıybetin ne olduğunu tam anlayamamışız. Yapmadığımız şey aslında gıybet değildir. Çoğu insan birisini kötülerken mani olunmaya çalışıldığında ve onlara “neden gıybet yapıyorsunuz?” dendiğinde hemen “yalan mı söylüyoruz?” derler. Bu da onların gıybetin ne olduğunu bilmediklerini göstermektedir. Onlara göre olmayan bir şey söylemek gıybettir. Oysa olmayan bir şey söylemek yalandır, gıybet değildir. Gıybet ise doğru olanı ilgili kişinin arkasından söylemek demektir. Şimdi gıybetin tanımını “yanlış bir şeyi birisinin arkasından söylemek” diye biliyorsa nefsinin yoklayınca elbette “ben gıybet yapmıyorum” diyecektir. Ancak doğru

⁴⁴ Kabaca dedikodu demektir. Detaylı anlamı metinde gelecektir*

tanımı öğrenince ve gıybet ile yalanın farkını anlayınca fikri değişecektir. Sonra yine bazı kişiler bu konuyu ilgili kişinin yüzüne de söyleyebileceklerini iddia ederler, Yani onlara göre ilgili kişinin yüzüne söylenmeyen şey gıybettir. Oysa önce birisinin arkasından konuşup sonra da yüzüne karşı söylemeye kalkışan birisi iki günah işlemiş olur. Önce arkasından konuştuğu için gıybet yapmış olur sonra yüzüne aynı şekilde söyleyince de kalp kırma ve incitme günahına karışmış olur. Allah'ın örttüğü ayıbı ifşa etmek günahdır. Peygamber Efendimiz^{sav} "Allah insanların ayıplarını örten birisinin ayıbını örter" diye buyurmuştur⁴⁵, ama tanımını bilmeyince birçok insan bu günahı işler ve farkında bile olmaz.

Günahların ince detayları nasıl öğrenilir?

Çeşitli günahların ve kötülüklerin ince detayları nasıl öğrenilebilir? İlk cevap "üstatlardan öğren" olacaktır ama her zaman ve her cüzle ilgili bu da mümkün olmayabilir. Bu durumlar için bir taktik öğreteyim. Allah insanın içinde namuslu davranışı ayırt edebilen öyle bir madde yerleştirmiştir ki kendisi bir işin günah olduğunun farkında olmadan yapmış olsa bile, kendisine yapıldığında hemen tepki verir, kızar. Vâdedilen Mesih'in birinci halifesi Mevlana Hekim Nuruddin hazretlerinin^{ra} anlattığına göre bir hırsıza "hırsızlıkla elde ettiğin malı yerken rahatsız olmuyor musun?" diye sorulur. O da "neden rahatsız olayım, alın terimizle kazanıyoruz, sokakta bulup getirmiyoruz ki" deyip cevap vermiş. Bu cevap üzerine Nuruddin Hazretleri^{ra} ko-

⁴⁵ Tirmizi

nuyu değiştirir ve başka Őeyler hakkında konuşmaya başlanır. Aradan biraz zaman geçtikten sonra hırsızın ilk soruyu unuttuğunu dūřünerek yine "siz kaç kiři bir araya gelerek hırsızlık yapıyorsunuz?" diye sorar. O da "En az dōrt beř kiři oluyoruz. Ayrıca aramızda çalınan altınları eritip Őekillerini değiştirmesi için mutlaka bir kuyumcu olur" demiş. Hazret;"Ama siz bunu kuyumcunun insafına bırakıyorsunuz. Ya bir kısmını çalarsa?" deyince hırsız hemen "Onun babasının malı mı ki alıyor? Eęer malımızdan çalarsa böyle bir imansız öldürmez miyiz? diye atladı. Bu da bize gösteriyor ki insan kendi amellerine başka türlü ve diğer insanların amellerine başka türlü bakar. Günahın tarifini de bu yüzden kendi amellerimize bakarak değil de, diğerlerinin amellerini inceleyerek yapmalıyız. Böyle yapan birisi en ufak hataları, en ince ayrınmı bile fark edecektir. Aynı şekilde sadece kendisini başkasının yerine koyarak değil de, doğrudan başkalarını inceleyerek karar verilmelidir ve sonra zorumuza gitse bile kendi hayatımızda uygulanmalıdır. Böyle yapan birisi görecektir ki kendi hayatında rahatlıkla kabul ettiği, hoř gördüğü hataları başkalarında en pis ve büyük günah olarak görmektedir. Bu günahın inceliklerini anlamak için son derece güçlü bir yöntemdir ve bunu uygulayan insan genellikle çok az hata yapar.

Yedinci yöntem

Yedinci yöntem insanın öğrenmiş olduğu emir ve yasaklar hakkında derin dūřünme alışkanlığı kazanmasıdır. Daha önce günaha sürükleyen dūřünceleri hemen zihninizden çıkartın çünkü bunlar yerleşirlerse çok tehlikeli oluyorlar

demıştim. Şimdi de emir ve yasakları sürekli düşünerek kalbinize ve zihninize kazıyın çünkü bunların iyice yerleşmesi faydalıdır. Örneğin insan namazın faydaları ve bereketleri hakkında düşünsün. Oruç ve diğer ibadetlerin ana gayesi ve gerçeği konusunda zihnini çalıştırsın, yoğunlaşsın. Aynı şekilde yalan, dolandırıcılık, sahtekârlık, hainlik vs. konuları ve onların neticelerini sürekli aklından geçirsın, çünkü bir şeyi tam anlayınca da ona karşı sevgi veya nefret duyguları oluşur. Kur'ân-i Kerim diyor ki;

لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا
يَسْمَعُونَ بِهَا⁴⁶

Yani bazı insanların kalpleri olur ama kullanmazlar, gözleri olur ama kullanmazlar, kulakları olur ama kullanmazlar.

Yani kalbimiz, gözlerimiz ve kulaklarımızdan faydalanmazsak, onları kullanmazsak başarı da gelmez.

Sekizinci yöntem

Sekizinci hususta insanın içinde söylenen şeyleri kabul etme kabiliyeti olmalıdır. Bir kulağından giren diğerinden çıkan birisi olmasın. Söylenen şeyleri dikkate alıp, yapmaya çalışmalıdır. Yukarıda bahsedilen ayeti kerime bu noktayı da hatırlatıyor. Gördükten sonra göz ardı eden ve duyduktan sonra duymazlıktan gelen birisinin başarılı olması imkânsızdır.

⁴⁶ Araf (7) sûresi ayet.180

Dokuzuncu yöntem

Bu yöntemde kendisine verilen nasihatler ve eleştiriler karşısında insanlar bozulmamalı, kendi faydası için olduğunu düşünerek tahammüllü olmalıdır. Birçok insan eleştirilere dayanamaz ve bu yüzden onların ıslahı mümkün değildir. Böyle yapmamalıdır. Allah Kû'ân-ı Kerim'de böyleleri hakkında şöyle buyuruyor;

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْيِهَادُ⁴⁷

Eğer bazı insanlara "Allah'tan^{cc} korkunuz, takva ediniz" denilirse bundan faydalanacağına namus meselesi yapıp kızarlar, kıpkırmızı olurlar, nasihat edenle kavga etmeye başlarlar. İşte böyleleri zaten cehennemi hak etmiştir. Memnun olacaklarına kavga ederler.

Bunu okuyan herkes kendisinde diğer insanları sokakta durdurup tembih etme hakkını görmeye başlamasın! Burada anlatılmak istenen, nasihat hep yalnızken yapılmalı ve nasihat eden kendi haysiyetini ve kabiliyetini de dikkate almalıdır. Acaba kendisinde karşı tarafa nasihat etme kabiliyeti var mıdır? Böyle bir nasihat ters etki yapabilir mi? Yani bir taraftan nasihat edilen soğukkanlı bir şekilde sadece nasihatini dinlemeliyken diğer taraftan nasihat eden de olağanüstü dikkatle hareket etmelidir. Herkesin ortasında onur kırıcı bir şekilde ve hakaret ederek yapmamalıdır.

⁴⁷ Bakara (2) sûresi ayet.207

Onuncu yöntem

İnsan asla umutsuzluğa kapılmamalı ve Allah'a tevekkül etmelidir. Bazıları tam meyve toplamaya yaklaşmışken umutsuzluğa kapılarak bırakıp giderler.

Rivayete göre bir bilge her gün gece vakti kalkıp bazı şeyler için dua edermiş. Bir seferinde müritlerinden birisi gelmiş ve birkaç gün onunla kalmış. Bilge dua için kalkınca müridi de uyanmış ve kendi ibadetini yapmaya başlamış. Bilgenin duaları bitince bir ses duyulmuş. "Sen ne kadar ağlarsan ağla, duan kabul edilmeyecektir." Allah'ın ilhamı⁴⁸ olan bu ses mürit tarafından da duyulmuş. Bu duruma çok şaşırın mürit edepsizlik olmasın diye pirine bir şey söylememiş. Ertesi gün yine aynı olaylar yaşanmış; pirin ibadeti bitince aynı ses duyulmuş ve mürit yine susmuş. Üçüncü gün de aynı şeyler olunca artık mürit dayanamamış ve "hadi birinci gün neyse, ikinciden de vazgeçtim ama üçüncü gün de aynı şey, neden bu duanızdan vazgeçmiyorsunuz?" demiş. Pir de ona dönmüş ve "ey nadan, sen üç günde mi umutsuzluğa kapıldın? Ben yirmi senedir aynı duayı ediyorum ve her gün aynı cevabı alıyorum ama tembellik yapmadım" demiş. "Dua ibadettir ve insan ibadet için yaratılmıştır. Kabul edip etmemek O'nun işidir. Ben kendi işimi yapıyorum, O da kendi işini. Sen niye panik oluyorsun, tedirginlik yaşıyorsun?" demiş. Bunu duyan mürit utanmış, susmuş. Ertesi gün dua için kalkınca gelen ses "son yirmi sene içindeki tüm duaların kabul oldu. Sen

⁴⁸ Modern Türkçede ilham kelimesi insanın içinden gelen ses için kullanılır. Oysa bunun asıl anlamı Allah tarafından gelen vahiydir.

sınanıyordun ve sınavı geçtin” şeklindeymiş. Pir de müridine dönmüş ve “sana kulak assaydım bundan mahrum kaldırdım. Ama ben Allah’a tevekkül ettim ve sonunda başardım” demiş.

Dua için istiklal şarttır

Şimdi bu kıssada anlatılanları inceleyecek olursak eğer o bilge umutsuzluğa kapılıp çabasını terk etseydi tam her şeye sahip olmak üzereyken kaybedecekti. Tüm çabası boşa gidecekti. Mümin de hiç umutsuzluğa kapılmamalıdır; adımlarını daima ileri atmalıdır. Başarısızlıklar karşısında moralini bozmamalıdır. Mutlaka her başarısızlıktan sonra neden başarısız olduğunu araştırıp anlamaya çalışmalı ve elindeyse sebeplerini yok etmeye gayret etmelidir, ama bununla birlikte Allah’ın fazlından hiç umut kesmemelidir. Bazı insanlar “bizim çabalarımız sonuç vermez” derler. Bende onlara “vermiyorsa vermesin; siz çalışmaya devam edin. Eninde sonunda muhakkak başaracaksınız” derim. Bakınız Allah nasıl da bu konunun önemini vurguluyor; nasıl tevekkül edenin eninde sonunda başaracağını söylüyor;

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدَ جَمَعُوا لَكُمْ فَآخَشَوْهُمْ فَرَادَهُمْ
إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ⁴⁹

Yani insanlar Müslümanları “hani galip gelecektiniz. Oysa şimdi herkes size karşı olmuş. Artık kaygıyorsanız iyi olur” diye korkutmaya başlayınca onlar iman konusunda daha

⁴⁹ Al-i İmran (3) sûresi ayet.174

da ilerlediler. Çünkü zaten yaşanacak olan sıkıntılar da yüce Allah tarafından bildirilmişti. Düşmanın son derece güçlü bir şekilde saldıracağı ve onları yok etmeye çalışacağı ama yine de eninde sonunda onların kazanacağı bildirilmişti. Bu yüzden onlar korkutanlara dönüp "Karşı çıkan varsa çıksın. Bizim için Allah yeterlidir. O her işimizi yapar. Ona tevekkül ettikten sonra başka şeylerden korkmak beyhude olur" dediler.

Bu ayet gösteriyor ki savaş ne kadar zorsa o kadar sağlam durmak gerekir. Bakınız herhangi bir bedensel hastalığa yakalanan birisi belli bir tedavi sonuç vermezse bile tedaviden vazgeçmiyor. Ya doğru ilacı bulana kadar ya da ölüm yolunu kesene kadar tedavi görmeye devam ediyor, umutsuzluğa kapılmıyor. Aynı mantık manevi hastalar için de geçerlidir. Hastalık önemliyse çaba da olağanüstü olmalı. Tedavi başarılı olursa her şeyi elde edersiniz. Başarısız olursa da son ana kadar gösterdiğiniz çaba Allah katında sizi değerli kılacaktır; O da ayıplarınızı görmemezlikten gelecektir. Oysa her şeyi bırakıp el el üstünde ve bacak bacak üstüne atıp boş boş oturursanız cezalandırılmaktan⁵⁰ başka netice beklemek abes olur. İnsan sürekli çaba göstermelidir. Asla umutsuzluğa kapılmamalıdır. Eğitim hayatında bazı öğrencilerin sadece inatçı bir şekilde ve sebatla hep ileri adım atmaları neticesinde başarılı oldukları çok görülmüştür. Bu konuyla ilgili bir Hindu hakkında duyduğum bir başarı hikayesine göre yedi sene boyunca

⁵⁰ İslamiyet'te ceza ıslah edici tedaviden geçirmek anlamındadır. Yani cehennem bir nevi ruhani hastalar için hastanedir. Hastanelerin hoş yerler olmadığı herkes tarafından bilinir.

aynı sınıfa devam eden ve sınavlarını bir türlü verememiş olmasına rağmen asla vazgeçmeyerek ısrarla her sene sınavlara girmeye devam eden Hindu en son sınavda, oğlu da yanında olmasına rağmen hiç utanmamış; sınava katılmış ve başarılı olmuştur. Ne tedirgin olup moral bozmak doğrudur ne de kendimizi bir hiç sayıp "ben yapamam" demek doğrudur. Burada size "kendini beğenmişlik" öğretmiyorum, sağlam durup savaşmayı öğretiyorum. "Falanca işi biz yapamayız" demeyin. "Allah bize her tür güç vermiştir" deyin. Allah mümin hakkında Kûr'ân-ı Kerim'de şöyle buyurur;

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَجْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ⁵¹

Yani müminlerden bazıları vecibelerini yerine getirmişlerdir ve bazıları bir fırsat çıksın da yerine getirelim diye bekliyorlardır.

Hadise göre sahabelerden birisi "keşke bende Bedir Savaşı'na katılabilseydim. Ne güzel savaşırdım⁵²" demiş. İnsanın ağzından böyle cümleler içtenlikle çıkınca kendini beğenmişlik sayılmaz. Bunların misali bastırılmış ateşten bir şekilde kaçan duman gibidir. Bunu söyleyen sahabenin^{ra} durumu da böyleydi. Sonra da Uhud Savaşına katıldı. Savaşın ortasında Peygamber Efendimiz'in^{sav} katledildiğine dair dedikodu yayıldı. Bunları duyan Hz. Ömer^{ra} çok tedirgin oldu. Bahse konu sahabe de oradan geçiyordu ve Hz.

⁵¹ Ahzab (33) sûresi ayet. 24

⁵² Buhari

Ömer'e^{fa} "ne oldu" diye sordu. Hz. Ömer'in^{fa} yanında oturan ve aynı dedikoduyu duymuş olan başka bir sahabe başını kaldırmış ve "Allah'ın resulü şehit olmuş" demiş. Soruyu soran sahabe de bunu duyunca "O şehit olmuşsa burada durmanın ne anlamı var. İşte şimdi savaşma zamanı" demiş ve savaş meydanına fırlamış; savaşta canını vermiş; o da şehit olmuş. Rivayetlere göre naaşı bulunduğu da üzerinde yetmiş adet yara izi varmış⁵³.

Kibir ve umutsuz olmamak arasındaki fark

İnsan kendi nefsini hiçbir zaman küçümsememelidir, "yapamam" dememelidir. Bu çok önemli bir noktadır. Nasıl ki başkaları hakkında kötü düşünmek yanlıştır; aynı şekilde kendi nefsimiz hakkında da kötü düşünmek yanlıştır, hatta günahtır. İnsan Allah'a güvenip "ben şeytanın pençesine düşmeyeceğim"i inanarak söylemelidir. Umutsuzluğa kapılmayıp kendi nefesine güvenmek ile kendini beğenmek ve kibir arasında önemli bir fark vardır. Özgüven hep gelecekte yapılacak olan işlerle ilgili olur ama kibir hep geçmişte yapılmış işler yüzünden böbürlenir. Kendini beğenmiş ve kibirli bir insan zora düşünce çabuk pes eder, tedirgin olur ve korkulara kapılır. Allah'a güvenen ve kendi nefsi hakkında kötü düşünmeyen birisiyse hep başını dik tutar, umutsuzluğa kapılmaz. İşi bitince de bir daha ondan bahsetmez, geleceğe bakar.

⁵³ Siret İbn-i Hişam

Onbirinci yöntem

İnsanlar bazı günahlara büyük ve bazılarına küçük derler. Küçük dediklerinden kurtulmak için pek çaba göstermezler. Oysa Kûr'ân-ı Kerime göre hiçbir günah küçük veya büyük değildir. Kurana göre aklına gelip de yapmadığı günah küçüktür, yaptıysa da büyüktür⁵⁴. Günah-ı kebir⁵⁵ ve günah-i sağire⁵⁶ istilahlarını halk uydurmuştur. Kûr'ân-ı Kerim bu anlamda bir sınıflandırma yapmıyor. Bu yüzden hiçbir günahı küçümsemek gerekir. Küçümseyince insan ona pervasız yaklaşır, umursamaz. Hikâyeye göre birisi kendisini çok cesur sanıyormuş. Bir gün dövme yapan birisine gitmiş ve "koluma bir aslan dövmesi yap" demiş. Tabi dövmeye başlayınca canı acımış ve "şu anda ne yapıyorsun?" diye sormuş. "Aslanın sağ kulağını yapıyorum" demiş o da. "Kulak olmadan aslan olmaz mı" demiş cesur adayı ve "olur tabi" cevabını almış. "Öyleyse kulağı boş ver; kalanın dövmesini yap" demiş. Birazdan yine canı acıyınca "şimdi ne yapıyorsun" demiş. "şimdi de sol kulağını yapıyorum" cevabını duyunca "o da olmazsa aslan kalır mı?" diye sormuş bu. Dövme yapan "kalır" deyince bu da "o zaman onu da boş ver, kalanını yap" demiş. Bu böyle devam etmiş ve her acıdığında aynı olaylar tekrar etmiş. Sonunda dövme yapan "artık aslanın yapılabilecek bir şeyi kalmadı. En iyisi siz gidin" demiş. Birçok insanın amelleri de aynen böyle olur. Her şeyi "küçüktür, önemli değildir" diye diye bırakırlar ve geride hiç bir şey kalmaz.

⁵⁴ Ve bu kişiden kişiye değişir

⁵⁵ Büyük günah

⁵⁶ Küçük günah

Oysa bunu hiç yapmamalıdır. Daha önce de söylediğim gibi hiç bir şey küçük değildir. Ayrıca unutmamak gerekir ki bir amel diğerini teşvik eder. Bir kötülük başka kötülüğün yolunu açtığı, onu teşvik ettiği gibi iyilikler de diğer iyilikleri teşvik ederler, yeni iyilikler yapmak için insanı harekete geçirirler. Bu sebepten hiçbir günahı veya iyiliği küçümsememek gerekir. Hz. Enes^{ra} Peygamber Efendimiz'in^{sbv} vefatından sonra İslamiyet'i kabul edenlere bir defasında "Bugün sizler bazı günahları küçük sandığınız için işliyorsunuz. Oysa Peygamber Efendimiz'in^{sbv} zamanında onları işlemek ölümdü" demiştir. Aynı şekilde bir hadise göre Peygamber Efendimiz bir gün mezarlığın yanından geçerken "bu iki mezarda yatanlar küçük sandıkları günahlar yüzünden azap çekiyorlar. Oysa onlar küçük değillerdi. Onlardan çok kolay kurtulabilirlerdi ve bu açıdan onlara küçük diyebiliriz ama yapanları cehenneme götürdükleri için büyükler. Bunlardan birisi idrar damlalarına dikkat etmezdi, diğeriyse dedikodu yapardı"⁵⁷ demiş.

Sözün özü hiçbir şey küçük veya büyük değildir. Ancak göreceli olarak küçük veya büyük demek mümkün olabilir. İnsan bir şeyi kolay yapabiliyorsa ve o ne kadar büyük ve zor bir şey olursa olsun onun için küçüktür. Aynı şekilde eğer bir şeyi yapamıyorsa veya yapmıyorsa ne kadar küçük olursa olsun onun için büyüktür. Örneğin birisi namaz kılar oruç tutar zekat verir hacca gider ama küfretmekten kendisini alıkoyamaz. "Neden alıkoyamaz?" diye sorarsak cevabı "yapamıyor işte" olacaktır. Cevabı buysa o zaman bu

⁵⁷ Tirmizi

onun için en büyük günahdır. İnsan hangi kötü alışkanlığa yakalanmışsa, hangi günahı işliyorsa o onun için büyüktür. Hangi iyiliği yapmıyorsa, yapamıyorsa o onun için büyüktür, atlanmamalıdır. Vâdedilen Mesih⁵⁵ “Zaten nefsin de istediği şeyi yapmak sevap getirmez. Sevap ancak nefsi tersini önerirse ve önerdiği şeyi yapma gücü insanda olmasına rağmen insan da sakınırsa o zaman verilir”. Örneğin kendisinde en ufak bir şehvet duygusu olmayan birisinin “ben zina yapmam” demesi onun açısından bir marifet değildir, çünkü istese de yapamaz. Ama kendi iradesiyle dedikodu yapmayı bırakırsa işte o zaman olur. Aynı şekilde kendimizde gördüğümüz birtakım kötü alışkanlıkları bırakabiliyorsak, onlardan kurtulabiliyorsak işte bu iyiliktir. Günah-ı kebir bizim için odur.

İrfan-ı İlahi'nin dereceleri

İrfan-ı İlahinin nasıl elde edildiği konusunu özetle açıkladım. Anlattıklarımı tek tek amele dönüştürürseniz inşallah çok büyük faydalar göreceksiniz. Şimdi de kısaca irfan elde etmiş birisinin birkaç alametini anlatayım çünkü detaylara girmeye zamanımız yok. İrfan alametleri ve belirtileri iki çeşittir. Birisi iç belirtiler, diğeri ise dış belirtiler şeklindedir. Dış belirtiler bir hadiste anlatılmıştır. Hadise göre nafile⁵⁸ ibadetler insanı Allah'a o kadar yaklaştırıyor ki sanki Allah onun eli ayağı dili oluyor⁵⁹. Bu da gösteriyor ki irfan sadece farz ibadetleri yerine getirince bahşedilen bir şey değil-

⁵⁸ Farz ibadetlerin ötesinde kulun gönüllü olarak yaptığı ekstra ibadetler

⁵⁹ Buhari

dir. Nafile ibadetler de şarttır. Ama bunu yapan birisi sonunda öyle bir duruma geliyor ki sanki Allah^{cc} onun eli, ayağı, dili, burnu ve kulağı oluyor. Bunu açıklayacak olursak, böyle birisinin yaptığı her iş Allah'ın işi oluveriyor. Yani nasıl ki Allah'ın işleri muhakkak sonuçlanırlar; kimse onları durduramaz. Aynı şekilde böyle insanın işine de kimse engel olamıyor. O birisini yakalarsa bırakmıyor, yakalanan ellerinden kurtulamıyor. Birisiyle konuşursa kendi dediğini kabul ettirir. Kimle özel olarak ilgilenirse onun ıslahı olur ve ağzından çıkan her söz hak olur, doğru olur. Çünkü o artık;

﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴾⁶⁰

Yani: *"Kendi hevesine uyup da söz söylemez. (Onun ileri sürdüğü) kelâm, tamamen Allah tarafından nazil olan vahiydir."*

ayetlerini temsil eden birisi olur. Tutuşu son derece sert olur. Tuttuğunu koparan birisi olur. Yani İrfan-ı İlahi elde edince insan Allah'ın sıfatlarının mazharı oluyor ve bu sıfatlar ona veriliyor. Dolayısıyla Allah'ın amelleri onun elinden de geliyor, ona da onları yapmak nasip oluyor. Allah onu öyle bir yürütüyor ki İlahi tecelli ondan fışkırır ve insanlar bunu görürler. Bu tecelli bazen o kadar göz kamaştırıcı olur ki bazı cahiller onu Allah sanırlar, öyle demeye başlarlar.

⁶⁰ Necm (53) sûresi ayet.4-5

Bu noktaya gelene kadar insan bazı iç değişiklikler yaşar. Her şeyden önce iyiliğin ve kötülüğün tam olarak ne olduğunu derin olarak anlar. Bazen de birşeyi kötü zannederek onu yapmaktan çekinirken, kendisine o şeyin aslında iyi olduğu söylenir ve o da onu yapar. İşte İrfan-ı İlahinin ilk derecesinde aynen Allah'ın iyiliği ve kötülüğü bildiği, tanıdığı gibi insan da tanımaya başlıyor ve ona bu ilim bahşediliyor. Bu derecede olmayanlar böyle değiller. Bakınız. Peygamber Efendimiz de^{sav} aynı namazları kılardı, aynı oruçları tutardı ama onun seviyesinde başka kimse var mıdır? Kesinlikle hayır. Bunun sebebi, sıradan insanlar sadece bazı şeylere "iyiliktir" derler ama Peygamber Efendimiz^{sav} onların arkasında olan, görülmesi zor olan başka iyilikler de gördü ve yaptı. Aynı şekilde halkın "günahdır" dediği şeylerin ötesinde Peygamber Efendimiz^{sav} birçok şeyi günah olarak gördü ve sakındı. Seviyesinin yüksek olmasının sebebi işte budur. Zahiri iyilikler ve kötülüklerin arkasında gizli iyilikler ve kötülükler de vardır ama onları beyan etmek mümkün değildir. Ancak Allah tarafından özel meleke verilen birisi bunları görebilir. Bu özellik kazanılınca ve amele dönüştürülünce bereketlendirilir ve sürekli artar. Her gün ilerler. Bu irfanın alt derecesidir. Bundan sonra ki aşamada insan, son derece gizli ve çözümlenmesi neredeyse imkânsız olan kötülüklerden haberdar ediliyor. Bazı kötülükler örtülmüş kötülüklerdir, örtüsü alınmadıkça görünmezler. Ama bazıları tamamen ortada olmalarına rağmen kötülük gibi durmazlar. Örneğin birisi domuz etini yemeğin içine karıştırıp "keçi etidir" dese insan nereden anlayabilir? Ya da belki gerçekten de keçi

etidir ama bir sebepten dolayı yenmesi caiz değildir. İşte bu seviyede böyle gizli günahlardan haberdar edilirler. Onların önüne böyle bir şey getirilirse kalplerinde özel bir nefret ve iğrenme duygusu oluşur. Bundan da anlarlar, ona yaklaşmazlar. Rivayete göre ermiş birisi arkadaşlarıyla yemeğe oturmuş ama bir şey yemeden kalkmış. Bunu gören arkadaşları da yememişler ve sebebini sormuşlar. O da "nefsimde o yemeğe karşı güçlü bir arzu ve istek oluşmuştu. Bundan da yemem gerektiğini çıkardım ve uzaklaştım" demiş. Bu yöntem nefsi kontrol altında ama daha tam uslanmamış, Müslüman⁶¹ olmamış birileri için kullanılır. Böyleler nefsin rağbetinden anlarlar. Ama bundan daha da yüksek seviyelerde olanların nefsi de artık Müslüman olur, karşı koymayı bırakır. Bu seviyedeki birisinin önüne olaylar nasıl gelişirse gelişsinler, kötülük hangi şekilde gelirse gelsin o hemen;

بہر دیکھو کہ خدای جبار سے پوش من اعزاز قدرت را سے شام

(Elbisen hangi renkte olursa olsun, ne giyersen giy; Ben senin boyunu bilirim, seni yakından tanırım) der.

İşte İrfan-ı İlahinin nihai derecesi budur. Burada artık insan iyiliğini iyilik olarak ve kötülüğünü kötülük olarak ne kadar gizli ve algılanması zor olursa olsun görür. Böylelerine "siz kimsiniz" diye sormaya gerek kalmaz; dünya onları zaten görür. Allah sizlere bu söylediklerimi amele çevirme gücü versin, irfan denilen nimetinden zengin etsin. Âmin.

⁶¹ Burada Müslüman kelimesi, tam olarak Allah'ın iradesine teslim olmuş bir nefis için kullanılır.